

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

AZYLOVÉ DOMY A JEJICH DOSTATEK NA ÚZEMÍ OBCE
S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ ČESKÉ BUDĚJOVICE

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Autor práce: Petr Pábl

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 4.

2011

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2011

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Tomáši Vebrovi, Th.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále děkuji Mgr. Davidu Urbanovi, Ph.D. za odborné rady a připomínky.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	5
2.	AZYLOVÉ DOMY	8
2.1.	Sdružení azylových domů.....	9
2.2.	Azylové domy v České republice.....	11
2.3.	Formy poskytování služeb dle zákona č. 108/2006 Sb.....	15
2.4.	Běžný postup přijetí do azylového domu	17
2.4.1.	Azylové domy pro matky s dětmi	19
2.4.1.1.	Azylový dům Filia.....	20
2.4.1.2.	Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	21
2.4.1.3.	Azylový dům Žerotínova ul.	21
2.4.2.	Azylové domy pro muže.....	22
2.4.2.1.	Dům sv. Pavla	23
2.4.3.	Azylové domy pro rodiny či páry.....	23
3.	VÝZKUMY PROVEDENÉ JIHOČESKÝM KRAJEM A MĚSTEM ČESKÉ BUDĚJOVICE	25
3.1.	Komunitní plán sociálních služeb města České Budějovice	25
3.1.1.	Oblast péče o občany v přechodné sociální krizi	26
3.2.	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010	27
3.2.1.	Skupina pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci	29
3.2.2.	Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 – 2013 - aktualizované výstupy pracovní skupiny	30
3.3.	Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013	32
3.3.1.	Oblast přechodné sociální krize	33
4.	VÝZKUM V AZYLOVÝCH DOMECH NA ÚZEMÍ OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ ČESKÉ BUDĚJOVICE.....	36
4.1.	Cíl a předmět výzkumu.....	36
4.2.	Hypotézy	37
4.3.	Metodika výzkumu	37
4.4.	Výsledky dotazování	38
4.5.	Závěrečné shrnutí	39
5.	DISKUZE	41
6.	ZÁVĚR.....	44
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:	47
	SEZNAM PŘÍLOH.....	50
	ABSTRAKT	63

1. ÚVOD

Volbu tématu mé bakalářské práce ovlivnilo několik faktorů. Prvním byla vlastní zkušenost s problematikou bezdomovectví v průběhu pracovního působení v sociální oblasti, a to nejprve čtyři roky jako asistent v Azylovém domě sv. Pavla pro muže zde v Českých Budějovicích, a následně pak rok a půl jako vedoucí sociálního poradenství v jiné neziskové organizaci opět v Českých Budějovicích, a to v občanském sdružení Koníček. Často jsme totiž s kolegy debatovali právě nad otázkou, zda je v našem městě a přilehlém okolí dostatek azylových domů k naplnění skutečných potřeb uživatelů.

Dále mne k této volbě vedla zvědavost a jakási vnitřní potřeba dozvědět se, zda mé vlastní domněnky vycházející právě z praktických zkušeností v dané oblasti jsou správné, zkeslené či mylné. A v neposlední řadě též účast při tvorbě rozvojového plánu sociálních služeb města právě v době výběru práce byla jedním z podstatných faktorů, jež přispěly k výběru právě tohoto tématu.

Za cíl si v této práci kladu zjištění, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice. Jelikož považuji za důležité, aby tato práce byla srozumitelná nejen akademické obci, či odborníkům, ale i laické veřejnosti, rozhodl jsem se zde skloubit základní teoretické informace o azylových domech a praktické výzkumy prováděné jak Jihočeským krajem a městem České Budějovice, tak i mnou samým.

Při volbě tématu a zpracovávání prvotní myšlenky se zdálo, že odpovědí bude prosté ano či ne, ale čím hlouběji jsem se dostával do této problematiky, tím více dalších proměnných majících vliv na tuto otázku jsem objevoval. Až poté jsem si uvědomil, že v současnosti musím brát v potaz existenci pouze specializovaných azylových domů úzce zaměřených na nějakou cílovou skupinu. Z tohoto vyplývá, že na naši otázku může mít vliv pohlaví, trvalé bydliště, státní příslušnost žadatele nebo roční období. Toto téma zpracovávám již několik let a na sklonku roku 2010 vydal Jihočeský kraj Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na roky 2011-2013¹, který mou otázku v podstatě zodpovídá. Tím se má práce stávat terénním ověřením výstupů tohoto dokumentu.

¹ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), citováno 11. 3. 2011, on-line.

Obsahem této práce je nejprve charakterizování azylových domů a jejich účelu včetně upřesnění několika nejdůležitějších pojmů. Dále shrnutí výsledků výzkumů prováděných Jihočeským krajem a městem České Budějovice v rozmezí let 2004 až 2010 a stručný popis způsobu jejich provádění. Ten má za úkol ukázat směr, kterým se vydaly státní orgány, mající za úkol mimo jiné i pomoc při vypořádávání se s touto problematikou.

Následně uvádím výsledky vlastního výzkumu prováděného formou dotazníkového šetření mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách čtyř azylových domů spadajících do naší cílové oblasti. Metodu dotazníkového šetření jsem zvolil proto, že při předchozím zpracovávání tématu jsem zkoušel polo-strukturovaný rozhovor s použitím otevřené otázky doplněné jejími důležitými aspekty, jež vycházejí z předmětu výzkumu. Z jeho realizace však vyplynula značná neochota či obava podělit se o své názory. Věřil jsem tedy, že naprostá anonymita dotazníků povede k větší vstřícnosti a získání více informací vyplývajících ze zkušeností profesionálů v dané oblasti. Toto se bohužel nepotvrdilo, tudíž informace získané šetřením jsou převážně obecného charakteru. Tyto výsledky následně porovnávám s nejaktuálnějšími výstupy Jihočeského kraje a města České Budějovice.

V závěru se na základě získaných dat pokusím zodpovědět otázku, zda stávající síť azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice dostatečně pokrývá potřeby uživatelů těchto služeb a uvedu případné návrhy dalšího postupu při řešení. Mezi stěžejní zdroje této práce patří Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 – 2010² a 2011 – 2013³, Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 – 2008⁴ a Rozvojový plán sociálních služeb statutárního města České Budějovice na období 2008 – 2013⁵ a jeho aktualizovaná návrhová část⁶.

² *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), citováno 1. 3. 2011, on-line.

³ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁴ *Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 - 2008*. Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, České Budějovice : [s.n.], 2004, dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, citováno 1. 3. 2011, on-line.

⁵ *Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013*. Statutární město České Budějovice : [s.n.], 2008, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/Dokumenty-Strategicke.aspx>, citováno 1. 3. 2011, on-line.

⁶ *Návrhová část Rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice na roky*

Dalšími důležitými prameny mi bylo několik publikací Ilji Hradeckého a autorů s ním spolupracujících např. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*⁷, *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, Bezdomovci a veřejný prostor*⁸, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*⁹ a *Definice a typologie bezdomovství*¹⁰.

Dále pak knihy *Bezdomovectví* od Táňy Průdkové a Přemysla Novotného¹¹ či *Sociologie nerovnosti a chudoby* Petra Mareše¹², které se zabývají, jak je již názvu knihy patrné, problematikou osob bez přístřeší a se sociálním vyloučením.

V neposlední řadě jsem čerpal i ze Zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, Vyhlášky č.505/2006 Sb. (ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách) a Vyhlášky č.239/2009 Sb. (ze dne 23. července 2009, kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů), což jsou v současné době stěžejní legislativní dokumenty, které mají za úkol formovat poskytování sociálních služeb dle představ našich zákonodárců.

V této práci použiji několik elektronických zdrojů, kterými jsou např. registr poskytovatelů sociálních služeb¹³. Tyto zdroje jsem vybral, protože na těchto stránkách jsou uváděny nejaktuálnější a nejpřesnější informace jak o poskytovatelích, tak i výstupech pracovních skupin plánujících právě rozvoj sociálních služeb města a jeho okolí.

2009-2013 (aktualizovaná k 30. listopadu 2009). Statutární město České Budějovice, 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2009, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/default.aspx>, citováno 1. 3. 2011, on-line.

⁷ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf, citováno 1. 3. 2011, on-line.

⁸ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor*. Zpracováno pro Evropskou observatoř bezdomovství, Praha, říjen 2006, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf, citováno 1. 3. 2011, on-line.

⁹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR, Praha: Grada, 2007, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/sadpubl.pdf>, citováno 1. 10. 2010, on-line.

¹⁰ HRADECKÝ, I., kol. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, ISBN 978-80-86451-13-8, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/dtbezdm.pdf>, citováno 1. 3. 2011, on-line.

¹¹ PRŮDKOVÁ, T. NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008.

¹² MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.

¹³ <http://iregistr.mpsv.cz>.

2. AZYLOVÉ DOMY

Pojem azylový dům na první pohled vypadá jednoduše a jednoznačně, ale skutečnost je jiná. Definice tohoto zařízení se totiž liší podle toho, zda ho definuje legislativec, křesťan či historik. Všechny však mají stejný pilíř, a tím je poskytnutí pomoci člověku v tísní. Tyto definice se následně liší podmínkami a specifikacemi, kdo je člověkem v tísní či o jaký druh nouze musí jít nebo, kdo je bezdomovec.

Jedním z primárních důvodů proč azylové domy vznikly, bylo řešení problematiky bezdomovectví a pomoc při resocializaci bezdomovců. Pro přesnější pochopení je třeba si ujasnit významy těchto dvou pojmů.

V sociologickém slovníku je bezdomovectví definováno jako: *1 Právní situace lidí, kteří nemají občanství (státní příslušnost) žádného státu, anebo situace lidí, kteří nemají místo trvalého pobytu. 2 Životní situace lidí bez přístřeší, kteří sice z úředního hlediska trvalý pobyt papírově mají, ale nežijí v něm, postrádají pevný, pravidelný a přiměřený příbytek k přenocování. Jako problém velkoměst se objevuje v posledních dvaceti letech (ačkoliv lidé bez domova se vyskytovali vždy). Určitou část bezdomovců sice tvoří bývalí psychiatričtí pacienti nebo osoby závislé na alkoholu a drogách, ale velká část se do této skupiny dostala z nejrůznějších osobních příčin (rozpad rodiny, ztráta zaměstnání, mladí, kteří po konfliktu odešli z domu). Převažují mezi nimi lidé nekvalifikovaní.*¹⁴

U nás lidé často zaměňují bezdomovce a žebráky, což v praxi znamená, že se slovo „bezdomovec“ stává pojmem pro zanedbaného, špinavého, zapáchajícího a obtěžujícího člověka, zejména muže. Naproti tomu stojí skutečnost, že bezdomovci, kteří přijímají sociální služby, mohou být nerozeznatelní od jiných osob. Z podobných nedorozumění vznikají agresivní nálady ve veřejnosti, občas jsou tyto nálady povzbuzeny krátkozrakým výrokem některého lokálního politika.¹⁵

Co vlastně znamená pojem bezdomovec dle detailního popisu Oldřicha Matouška viz. příloha Definice bezdomovce podle Matouška.

Azylové domy u nás začali vznikat na počátku roku 1990 a byly určeny lidem bez domova. Jejich zakladateli byli státní instituce, obce nebo nestátní neziskové organizace. Důvodem vzniku této služby byly porevoluční krachy velkých podniků

¹⁴ JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001, s. 39.

¹⁵ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor*. Zpracováno pro Evropskou observatoř bezdomovství, Praha, říjen 2006, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf, s. 26, citováno 1. 3. 2011, on-line.

a zavírání ubytoven, čímž problém bezdomovectví vyplul na povrch a začal se prohlubovat. *Ne každý se dokázal přizpůsobit změně politicko-ekonomické situace a poradit si s nabytou svobodou, která od člověka vyžaduje odpovědnost, a také se zvýšením nároků, které jsou na něj kladeny.*¹⁶

2.1. Sdružení azylových domů

Hlavním zdrojem informací pro tuto kapitolu mi byly internetové stránky této organizace.¹⁷ Sdružení azylových domů je dobrovolné, nezávislé občanské sdružení, které vzniklo v roce 1994. Sdružuje azylové domy nejrůznějších typů a to obecní, nestátní i církevní a různé typy služeb poskytující pomoc lidem v nouzi na území České republiky.¹⁸ Jde o jedinou organizaci u nás, jež sdružuje nejrůznější typy azylových domů, domy pro muže, ženy, matky s dětmi i seniory a domy na půli cesty. Členy Sdružení azylových domů může být zástupce organizační jednotky se souhlasem provozovatele poskytujícího služby lidem bez přístřeší a v nouzi v souladu se zákonem č. 108/2006 Sb.

Toto sdružení si klade za cíl spolupracovat s dalšími organizacemi, které se zajímají o problémy lidí bez přístřeší, a vytvořit kooperující síť azylových domů a různých typů služeb poskytujících v České republice pomoc lidem v nouzi, mít jednotnou platformu k jednání se státními, zákonodárnými a samosprávnými orgány na všech úrovních a vykonávat poradenskou, vzdělávací, konzultační a informační činnost jednotlivým subjektům tohoto sdružení.

Zařízení jsou přijímána na základě písemné žádosti, pokud splňují určitá kritéria kvality v oblasti poskytování sociálních služeb a mají jasnou a ucelenou koncepci. Nemůžou být jen „ubytovnou“ lidí v nouzi, ale jejich součástí musí být nabídka pomoci (sociálně terapeutické, vzdělávací, výchovné, aktivizační), která napomáhá uživatelům a vede je k samostatnosti při řešení jejich problémů.

Nejvyšším orgánem Sdružení azylových domů je Valná hromada tvořena jeho členy. Mezi Valnými hromadami činnost sdružení řídí Výkonný výbor tak, aby byly

¹⁶ PRŮDKOVÁ, T. NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 9.

¹⁷ SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s., dostupné z: <http://azylovedomy.cz>, citováno 3. 3. 2011, on-line.

¹⁸ *Stanovy Sdružení azylových domů v ČR, o. s.*, schválené 28. června 2007 Valnou hromadou.

zajištěny jeho cíle a poslání. Jde o devítičlenný orgán volený Valnou hromadou. Jsou zde paritně zastoupeny základní typy azylových domů.

Toto sdružení je dlouhodobě členem Komise pro rozvoj sociálních služeb při Ministerstvu práce a sociálních věcí a jeho cílem zde je bránit a prosazovat zájmy svých členů v této komisi. Tato komise je stálým poradním a iniciativním orgánem ministra práce a sociálních věcí v oblasti rozvoje sociálních služeb a pracovní orgán, který se podílí na přípravě strategických dokumentů, monitorování aktuálních problémů a potřeb v oblasti sociálních služeb a na zpracování doporučení pro rozvoj sociálních služeb.¹⁹

Sdružení azylových domů v ČR, o. s. je od roku 2010 členem Rady pro rozvoj služeb sociální práce, jejímž posláním je rozvíjet odbornou úroveň, kvalitu a společenskou prestiž profese a oboru sociální práce prostřednictvím spolupráce, výměny zkušeností a příkladů dobré praxe mezi vzdělavateli v sociální práci, profesními organizacemi sociálních pracovníků a jejich zaměstnavateli. Tato rada si klade za cíle formulovat společná odborná stanoviska k aktuálním tématům rozvoje sociální práce, podporovat rozvoj a kvalitu celoživotního vzdělávání v sociální práci a předávat nové poznatky široké odborné veřejnosti.²⁰

Sdružení azylových domů je jako první organizací tohoto druhu v České republice od roku 1996 aktivním členem mezinárodní organizace Evropská federace organizací pracujících s bezdomovci, která zastřešuje nestátní organizace pracující s bezdomovci v evropských zemích. Vznikla v roce 1991 a je poradním orgánem Evropského společenství a Evropského parlamentu. V současnosti jsou jejími členy ještě Kofoedova škola a občanské sdružení Naděje.²¹

Sdružení se ve spolupráci s ostatními organizacemi a odborníky snaží hledat řešení problému bezdomovectví a cesty efektivní pomoci bezdomovcům.

Dále se účastní mnoha projektů a to jak tuzemských, tak i mezinárodních. Nejdůležitějšími aktivitami posledních let byla spolupráce na vytváření Národního

¹⁹ *Komise pro rozvoj sociálních služeb, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s.,*
<http://azylovedomy.cz/?stranka=104&menu=36>, citováno 3. 3. 2011, on-line.

²⁰ *RAROSP, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s.,* dostupné z:
<http://azylovedomy.cz/?stranka=103&menu=36>, citováno 3. 3. 2011, on-line.

²¹ *FEANTSA, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s.,* dostupné z:
<http://azylovedomy.cz/?stranka=102&menu=36>, citováno 3. 3. 2011, on-line.

akčního plánu sociálního začleňování nebo podpora Regionálních komor Sdružení azylových domů na školení k zavádění Standardů kvality sociální práce²², či ve spolupráci s neziskovými organizacemi Armáda spásy, Charita, Naděje, o. s. a Slezská diakonie realizace projektu Strategie sociální inkluze bezdomovců v České republice.

Při realizaci projektu proběhlo několik aktivit se zaměřením na definování a vytvoření typologie bezdomovectví, dále zmapování aktuálního stavu bezdomovectví, zjištění zdravotního stavu bezdomovců v naší republice, ověření, zda zvýšení počtu sociálních pracovníků zařízení poskytujících sociální služby určené bezdomovcům bude mít vliv na efektivitu a aktivní politiku zaměstnanosti bezdomovců. Tento projekt vyplynul z nutnosti společnosti řešit problém bezdomovectví u nás.

*Bezdomovectví je více než nedostatkem přístřeší a více než chudobou, je součástí širšího procesu marginalizace založeného na neschopnosti bezdomovců participovat na způsobu života, který je standardní pro většinu populace.*²³

2.2. Azylové domy v České republice

Právní řád chápe bezdomovce jako osobu, která nemá vlastní domov či si jej nenajímá, nebo nežije v takovém obydlí u osoby důvěrně blízké, či tento domov nemůže nebo nechce užívat, anebo takový domov užívá protiprávně. Podle zákona jde o osoby společensky nepřizpůsobené a péči o ně vymezuje zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách.

V tomto zákoně je v §3 vymezeno několik nejdůležitějších sociálních pojmů týkající se i azylových domů jako např. nepříznivá sociální situace definována jako *oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak,*

²² KOLEKTIV AUTORŮ, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR, Praha: Grada, 2007, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/sadpubl.pdf>, s. 89, citováno 3. 3. 2011, on-line.

²³ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, s. 58.

aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením.²⁴

Dalším důležitým pojmem je běžný způsob života což je situace, kdy člověk má možnost využívat běžné služby poskytované veřejnosti, přirozené sociální sítě a vlastní zdroje, je v kontaktu s ostatními lidmi, vnějším i vnitřním prostředím, v němž žije a jeho život odpovídá podmínkám života vrstevníků.

Dále pak přirozená sociální síť neboli osobní kontakty člověka a jeho okolí - rodina, přátelé, známí, kolegové z práce, vrstevníci, atd.

A v neposlední řadě pak pojem uživatel tedy osoba, která využívá sociální služby, protože se ocitla v nepříznivé sociální situaci.²⁵

Křesťan jde více do hloubky a zaměřuje se na člověka jako Boží dítě. Například diecézní charita nahlíží na azylové domy jako na zařízení, které slouží pro práci s lidmi bez přístřeší a lidem v nouzi a nabízí jim potřebnou pomoc. Klienty azylových domů jsou lidé, kteří z různých důvodů ztratili nebo opustili svůj domov, byt, ubytování, neumějí vyřešit komplikované problémy s tím spojené a hledají nebo přijímají pomoc azylového domu.

Azylové domy představují komplex služeb poskytujících individuální, důstojnou, nepřetržitou a koncepční pomoc osobám, které se ocitnou v krizové situaci. Plní funkci reintegračního zařízení, které zachycuje, ubytovává a za pomoci širší spolupráce pomáhá hledat další uplatnění či zakotvení pro lidi bez přístřeší a pro lidi v nouzi. Toto zařízení je určeno pro muže, ženy a matky s dětmi, převážně pro ty, kteří mají občanství ČR. Dále pomáhá, dle svých možností všem, kteří se na azylový dům obrátí.

Nejedná se ovšem o běžnou ubytovnu, ani o noclehárnu. Azylový dům rovněž nesplňuje funkci jiných ústavů (záchytná stanice, psychiatrická léčebna, dětský domov, domov důchodců, zdravotnické zařízení apod.)²⁶

²⁴ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, §3, písm. b), dostupné z: https://sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf, citováno 3. 3. 2011, on-line.

²⁵ *Sociální pojmy*, Nezávislý informační server, 23. 1. 2005, dostupné z: <http://www.bruntal.net/2005012303-socialni-pojmy>, citováno 5. 3. 2011, on-line.

²⁶ *Azylové domy*. Charita Česká republika, 5. 10. 2004, dostupné z: <http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=304&nDepartmentID=177&nLanguageID=1>, citováno 5. 3. 2011, on-line.

V souvislosti s azylovými domy se nejčastěji setkáváme s pojmy bezdomovectví a bezdomovci a to hlavně z toho důvodu, že právě bezdomovci, neboli osoby bez přístřeší, nejvíce využívají služeb těchto zařízení.

Abychom mohli operačně definovat bezdomovství, stanovila si Evropská observatoř bezdomovství tři domény, které tvoří domov, jehož absence může být považována za vymezení bezdomovství. Mít domov může být chápáno jako: mít slušné obydlí (či prostor), způsobilé k naplňování potřeb dané osoby a její rodiny (fyzická doména); mít možnost uchovat si soukromí a udržovat společenské vztahy (sociální doména) a mít výlučné vlastnictví, jistotu užívání a právní nárok (právní doména).²⁷

Vzájemné prolnutí těchto domén můžeme vidět v příloze na obrázku 1. Z tohoto prolnutí nám vychází sedm teoretických domén bezdomovectví od koncepční kategorie „Bez střechy“ až po „Sociální izolaci v kontextu jistého a vhodného bydlení“, které jsou detailně rozepsané v tabulce 1 také uvedené v příloze.

Bezdomovec je v našem státě legislativně definován jako osoba, kterou z různých důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení, nebo je touto ztrátou akutně ohrožena. Je to osoba žijící na veřejných místech (např. ulice, nádraží, park), v neadekvátních či nejistých bytových podmínkách (např. dům určený k demolici, sklep, půda, holobyt, squat) nebo osoba přijímající pomoc obce, státní či nestátní organizace nebo instituce (nouzové ubytování, sociální služby apod.). V právnické terminologii je bezdomovec nazýván termínem „občan bez přístřeší“ a je zařazen do kategorie „občanů společensky nepřizpůsobivých“. Bezdomovectví či bezdomovství jako negativně hodnocený společenský jev zahrnuje jednání a procesy vedoucí ke ztrátě zázemí, životních jistot a ke společenskému vyloučení. Bezdomovectví znamená také samotný fakt existence lidí bez domova, kteří nejsou schopni svou situaci bez pomoci druhých řešit a vyhledávají proto různé formy sociální pomoci. Bezdomovectví jako životní situace je projevem extrémní chudoby.²⁸

²⁷ HRADECKÝ, I., kol. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/dtbezdm.pdf>, s. 11, citováno 5. 3. 2011, on-line.

²⁸ GILAROVÁ, P., *Slovníček k problematice bezdomovectví*, Infoservis společnosti Člověk v tísni při České televizi, o. p. s., 13. 3. 2004, dostupné z: <http://www.infoservis.net/art.php?id=1069232964>, citováno 5. 3. 2011, on-line.

Problémy s bezdomovci se nejvíce týkají velkých měst. Hlavními příčinami bezdomovectví jsou nezaměstnanost nebo nezaměstnatelnost, nekonkurenceschopnost na trhu práce a nedostatek finančně dostupného bydlení. Osobními či vnitřními příčinami bývají různé druhy závislostí, psychosociální problémy, poruchy chování a v neposlední řadě i důsledky domácího násilí. Z pravidla jsou obě skupiny příčin provázané a dopad bezdomovectví způsobuje, že se k nim přidávají další příčiny, jež bezdomovcům brání v návratu do běžného života.

Pro osobu v nepříznivé sociální situaci ohroženou bezdomovectvím je zřejmá potřeba individuální péče a psychické podpory. Je přece rozumnější, efektivnější a v neposlední řadě levnější bezdomovectví předcházet, než řešit až jeho následky. *Dostupnost bydlení v odpovídajícím bytě je pro každou rodinu, pro její zdravý vývoj nezbytností. Společnost, která myslí na budoucí generaci, si nemůže dovolit ponechat otázku bydlení nevyřešenou. Musí počítat s lidmi slabými.*²⁹

V naší zemi strategie prevence vzniku bezdomovectví zatím neexistuje. Prevence je východiskem a prvky prevence vzniku bezdomovectví jsou u osob jím ohrožených podpora hlavně správného fungování rodiny, boj s nezaměstnaností, dostupnější sociální bydlení případně poskytování sociálních půjček na nájemné a u bezdomovců základní i odborné sociální poradenství spojené s individuální a intenzivní prací.³⁰

V naší republice základní pohled určuje legislativa tedy příslušné zákony, které striktně a věcně definují komu, za jakých podmínek, kdy, jak a dokdy mohou zařízení splňující zákonné požadavky pomoc poskytnout. Počínaje rokem 2007, kdy vstoupil v platnost zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, jehož smyslem má být ochrana práv a oprávněných zájmy lidí, jež jsou v jejich prosazování z různých důvodů, jako je věk, zdravotní postižení, nedostatečně podnětné sociální prostředí, krizová životní situace a mnoho dalších příčin, oslabeni. Zákon vymezuje kromě práv a povinností jednotlivců i práva a povinnosti obcí, krajů, státu a v neposlední řadě samozřejmě i poskytovatelů sociálních služeb.

²⁹ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf, s. 67, citováno 5. 3. 2011, on-line.

³⁰ PRŮDKOVÁ, T. NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, s. 63, 64.

Zákon také upravuje oblast týkající se podmínek výkonu sociální práce ve všech společenských systémech, kde působí sociální pracovníci. Je zde uveden i výčet základních činností u jednotlivých druhů sociálních služeb, který charakterizuje Azylové domy v §57 jako zařízení poskytující pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Tato služba obsahuje tři základní činnosti, které jsou blíže specifikovány ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., části druhé, znovelizované předpisem č. 239/2009 Sb. Ta v §22 uvádí, jakým způsobem má být poskytování sociálních služeb v azylových domech zajišťováno.

Dále pak určuje maximální výši úhrady za poskytování sociálních služeb v azylových domech. Ruku v ruce s tímto byl vytvořen Registr poskytovatelů sociálních služeb, kde musí být v současnosti zaregistrován každý poskytovatel sociálních služeb.

2.3. Formy poskytování služeb dle zákona č. 108/2006 Sb.

Lidem bez domova jsou poskytovány tři formy azylového bydlení a to krátkodobé azylové ubytování v délce trvání několika dnů až týdnů, střednědobé azylové ubytování na několik týdnů až měsíců a dlouhodobé azylové ubytování na několik měsíců až let.

Krátkodobé ubytování je určené k překonání akutní krizové situace, poskytována je nižší úroveň služeb a může být pojmenováno různě jako azylová ubytovna či azyl. Střednědobé azylové ubytování má za úkol pomoc s návratem uživatele k soběstačnosti. Zde je stěžejní snaha o zapojení a spolupráci při řešení problémů. Poslední formou je forma dlouhodobého azylového ubytování a nejvíce se podobá běžnému bydlení. Cílem je vedení člověka ke schopnosti samostatně řešit své problémy a získat nezávislost na sociální pomoci.

Tento zákon vymezuje kromě práv a povinností jednotlivců i práva a povinnosti obcí, krajů, státu a v neposlední řadě samozřejmě i poskytovatelů sociálních služeb. Také upravuje oblast týkající se podmínek výkonu sociální práce ve všech společenských systémech, kde působí sociální pracovníci. Výčet základních činností u jednotlivých druhů sociálních služeb je také stanoven tímto zákonem, který zařazuje azylové domy do služeb sociální prevence a definuje jako *pobytové služby*

*na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení.*³¹

Poskytování sociálních služeb v azylových domech se zajišťuje dle vyhlášky č. 505/2006 Sb.³² a za pomoci znovelizovaného předpisu vyhlášky č. 239/2009 Sb.³³ v rozsahu tří úkonů.

Prvním je poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, čímž se myslí vytvoření podmínek pro samostatnou přípravu nebo pomoc s přípravou stravy a zajištění nebo poskytnutí stravy odpovídající věku, zásadám racionální výživy a potřebám dietního stravování. Tato základní činnost může být zajišťována jen v rozsahu jednoho úkonu.

Druhým je poskytnutí ubytování, tedy ubytování po dobu zpravidla nepřevyšující jeden rok, umožnění celkové hygieny těla a vytvoření podmínek pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla.

Třetím pak pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, kde jde o pomoc při vyřizování běžných záležitostí vyplývajících z individuálních plánů a pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob, včetně uplatňování zákonných nároků a pohledávek.

Tyto úkony jsou ještě doplňovány službami sociálního poradenství, sociálně terapeutické činnosti, výchovné, vzdělávací činnosti, aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím a odborné poradenství.

Dále pak tato novelizace určuje maximální výši úhrady za poskytování sociálních služeb v azylových domech, jež včetně provozních nákladů souvisejí s poskytnutím ubytování.

Ruku v ruce s tímto byl vytvořen Registr poskytovatelů sociálních služeb, kde musí být v současnosti zaregistrován každý poskytovatel sociálních služeb.

³¹ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, §57, odstavec (1), dostupné z: https://sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf, citováno 5. 3. 2011, on-line.

³² Vyhláška č.505/2006 Sb. ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, §22, odstavec (1), dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/vyhlaska-ze-dne-15-listopadu-2006-kterou-se-provadeji-nektera-ustanoveni-zakona-o-socialnich-sluzbach-15761.html>, citováno 8. 3. 2011, on-line.

³³ Vyhláška č.239/2009 Sb. (ze dne 23. července 2009, kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů), citováno 8. 3. 2011, on-line.

2.4. Běžný postup přijetí do azylového domu

Níže uvedený postup a obecné informace o azylových domech vychází z mých osobních zkušeností získaných při práci v jednom z azylových domů³⁴ a informací získaných od kolegů z několika dalších zařízení. Tento postup se může drobně lišit v závislosti na zařízení, ale většinou je používán právě zde uvedený postup.

Žadatel při příchodu do azylového domu uvede svá osobní data. Stěžejní je spolupráce s pracovníky azylového domu, dodržování vnitřního řádu a též seznámení se s právy a povinnostmi. Pracovník azylového domu seznámí žadatele s poskytovanými službami a ten sdělí, co od azylového domu očekává. Podpisem smlouvy o ubytování se nyní již uživatel, zavazuje dodržovat domovní řád, podílet na úhradě ubytování. Po přijetí je proveden pohovor se sociálním pracovníkem, který sestaví s uživatelem individuální plán, jež má vést ke znovuzачlenění do majoritní společnosti. Prioritní je určit si dílčí cíle, jež by chtěl uživatel splnit jako nalezení zaměstnání, splácení dluhů či žádost o byt. Je třeba mít určené přesné termíny pro splnění jednotlivých úkolů.

Uživateli je přidělen příslušný pokoj, v některých zařízeních i s kuchyňkou, za nějž spolu se svými spolubydlícími zodpovídá. V zařízení mu bývá k dispozici společenská místnost, obvykle s televizorem, počítač s internetem a knihovna. Zařízení mívají prádelnu s pračkou, jež si uživatel platí.

Azylový dům musí uživateli zajistit místnost, kde může přijímat návštěvy osob, jež zde ubytované nejsou. Uživatel si při přijetí může vymezit osoby, které jsou pro něj nežádoucí nebo dokonce nebezpečné, jako třeba agresivní manžel. Tím je uživateli poskytováno nejen přístřeší, ale i ochrana. Hlavně z důvodu kontroly vstupu cizích osob do zařízení má mnoho azylových domů nainstalován svůj kamerový systém. V zařízení bývají k dispozici klíčový pracovníci, instruktorky, asistenti, sociální pracovníci či psychoterapeuti, kteří uživatele podporují, dodávají mu sebedůvěru, poskytují informace či poradenství a v případě potřeby, pomáhají při uplatňování osobních práv a při obstarávání osobních záležitostí. Azylové domy mohou psychology, psychoterapeuty, lékaře, zdravotní sestry buď zaměstnávat anebo s nimi externě spolupracovat. Běžná bývá i součinnost pracovníků zařízení

³⁴ Azylový dům sv. Pavla, Riegrova 32, České Budějovice, 2003 - 2007.

s dalšími sociálními zařízeními, příbuznými uživateli, úřady, věznicemi, zdravotnickými zařízeními, zaměstnavateli, školami apod.

V momentě kdy se osoba v nepříznivé sociální situaci stane uživatelem služeb azylového domu, přebírá jistou míru spoluodpovědnosti a plněním svých úkolů se učí novým dovednostem. Posláním azylových domů je pomoc lidem, jež se ocitli nepříznivé sociální či životní situaci a nedokáží ji řešit vlastními silami. Takové osobě je poskytnuto nejen ubytování, ale i pomoc při řešení jeho sociální situace a vedení ke znovuzачlenění do majoritní společnosti.

Podle mého názoru mezi azylové domy částečně spadají i tzv. Domy na půl cesty. Jde totiž o omezenou komplexní službu mladým lidem, kteří se ocitli v obtížných životních situacích, založená na poskytování bydlení a sociálního tréninku, zaměřeného na rozvoj psychosociálních dovedností a dalších schopností uživatele. Jejich činnost musí být přizpůsobena specifickým charakteristikám cílové skupiny. Tato zařízení jsou určena pro děti vyšlé z dětských domovů, kterým umožňují po určitou dobu hledání včlenění se do společnosti a orientaci v ní za pomoci zkušených pedagogů a sociálních pracovníků. Pokud děti nemají žádnou kvalifikaci, poradci jim pomáhají vhodnou kvalifikaci získat různými školeními, kurzy nebo odbornými praxemi. V některých domech jsou zřízeny i samofinancující se dílny, kde mohou děti nabýt potřebné zručnosti a získat kvalifikační certifikát. Cílem je zapojení do samostatného běžného života.

V naší republice jsou nejčastěji azylové domy dvou typů, azylové domy a noclehárny pro muže nebo ženy, ale většinou ne páry. Jsou určeny převážně bezdomovcům a lidem vracejícím se z výkonu trestu. Všem poskytují dočasné ubytování, buď nocleh, nebo ubytování na několik dnů, výdej stravy případně možnost její přípravy, hygienu, poradenství, výchovné, vzdělávací a aktivační služby a pomoc v prosazování práv a zájmů. Druhou jsou domovy pro matku a dítě určené ženám s dětmi v obtížných rodinných situacích a mladým dívkám, které si musí poradit s nechtěným těhotenstvím, poskytují dočasné ubytování s možností přípravy stravy a hygienu. Dále zajišťují poradenství, výchovné, vzdělávací a aktivační služby a nabízí pomoc v prosazování práv a zájmů a psycho-sociální terapii.

2.4.1. Azylové domy pro matky s dětmi

I v níže uvedeném textu, jsem převážně čerpal ze zkušeností svých i mých kolegů. Ženy v současnosti stále častěji dostávají do nepříznivé sociální či životní situace, jež nejsou mnohdy schopny řešit vlastními silami. Nejběžnějšími důvody bezdomovectví žen jsou vztahové faktory, tedy především problémy v partnerských vztazích, které jsou doprovázeny násilím.³⁵ Toto zapříčiňuje neschopnost samostatně se postarat o děti, nezvládání role svobodné matky nebo vědomí, že se staly oběťmi domácího násilí. To vede k sociální, bytové či jiné hmotné tísní. Navíc pokud se jedná o domácího násilí, bývá zpravidla ohroženo nejenom zdraví či život žen, ale i zdraví jejich dětí.

Azylové domy pro matky s dětmi mají za úkol pomoc a podporu při řešení nepříznivé sociální situace žen a matek bez domova a poskytnutí zázemí pro výchovu dítěte. Matkám je poskytováno komplexní materiální i sociální zázemí a případně sociální vedení, jež vede k osamostatnění uživatelce. Tato služba má významnou úlohu při pomoci uživatelce a jejímu dítěti či dětem a to hlavně z toho důvodu, že se může jednat o rozhodující moment určující budoucnost celé rodiny. V dospělosti totiž bývají nejvíce sociálním vyloučením ohroženy právě děti vyrůstající v nepřírodných podmínkách. *Děti se potřebují naučit vnitřní svobodě moudrých a vyspělých lidí... Potřebují se naučit smyslu pro pořádek, řádu kázně, sebedisciplíně a poslušnosti. Pod moudrým vedením by měl být v dítěti pěstován jeho charakter, talent, emoce, pracovitost, celá osobnost.*³⁶

V případě nouze bývá v domovech možnost využití tzv. krizová lůžka neboli nouzového krátkodobého ubytování. Krizová pomoc poskytuje okamžitou pomoc osobě, jež se ocitla v akutní krizové situaci, podporu při jejím řešení vlastními silami a v neposlední řadě snížení rizika negativních dopadů na matku i její děti.

Snahou těchto azylových domů pro matky s dětmi bývá překonat dobu nezbytně nutnou k zajištění odpovídajícího bydlení pro matku a dítě, vést uživatelky k samostatné a správné péči o dítě i sebe (osvojení základních

³⁵ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf, s. 44, citováno 9. 3. 2011, on-line.

³⁶ Tamtéž, s. 51, citováno 9. 3. 2011, on-line.

sociálních, hygienických a jiných potřebných návyků), individuální pomoc při vyřizování všech potřebných úředních záležitostí, stabilizace rodiny a vybudování předpokladu pro samostatné fungování matky s dítětem.

Při přijetí bývá uživatelka seznámena s pravidly pobytu a na základě hlubšího prozkoumání konkrétní situace je vypracován individuální program. Toto zajišťují sociální pracovníci, kteří s uživatelkami pracují, motivují je a vyhodnocují jejich pokrok. Jsou k dispozici po dobu pobytu a systematicky uživatelky vedou a mají dohled nad dodržováním vypracovaných individuálních plánů. V rámci zkvalitnění služeb azylového domu bývá navazována spolupráce s odborníky v oblasti psychologie a psychiatrie. Dále může být jednotlivé případy konzultovány podle potřeby s právníkem, sexuologem či lékařem.

Azylové domy se liší převážně vnitřním uspořádáním a vybavením pokojů. Uživatelky a jejich děti mohou využívat společenskou místnost, kuchyňku, prádelnu případně sušárnu. Matka se svým dítětem či dětmi má přidělen samostatný pokoj. Dětem jsou pro trávení volného času k dispozici místnosti s hračkami, výtvarnými a sportovními potřebami, kde si mohou hrát. Tyto azylové domy mívají dobře vybavenou zahradu, kde mohou maminky s dětmi trávit hodně společného času. Prostředí je koncipováno tak, aby vedlo ženy k přehodnocení žebříčku svých hodnot a vedlo je k vyhýbání se sociálním patologiím a trestné činnosti, znovu přijetí běžně přijímaného způsobu života, samostatnému vedení domácnosti a prací s tím spojených jako je vaření, uklízení, praní a hlavně péči o děti a jejich přípravě do školy.

V naší cílové oblasti se nacházejí tři azylové domy tohoto typu a těmi jsou níže specifikované Azylový dům Filia, Azylový dům Žerotínova ul. a Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci.

2.4.1.1. Azylový dům Filia

Toto zařízení poskytuje službu azylový dům od 1. 1. 1999. Poskytovatelem jsou Jeslová a azylová zařízení České Budějovice. Služba je poskytována nepřetržitě v zařízení zvaném Azylový dům Filia na adrese Nerudova 809/7, 370 04 České Budějovice 4. Forma poskytování sociální služby je pobytová. Kapacita je čtyřicet tři lůžek. Ve třinácti pokojích může

být ubytováno třináct matek a třicet dětí. V případě potřeby je možné zvýšit počet lůžek pro děti na třicet pět (potom celkový počet lůžek čtyřicet osm). Cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší, osoby v krizi a rodiny s dítětem/děťmi. Věkovou kategorií pro tuto službu tvoří ženy a děti předškolního věku (jeden až sedm let), mladší děti (sedm až deset let), starší děti (jedenáct až patnáct let), dorost (šestnáct až osmnáct let), mladí dospělí (devatenáct až dvacet šest let), dospělí (dvacet sedm až šedesát čtyři let) a děti kojeneckého věku (do jednoho roku).³⁷ Služby zde zajišťuje jedna ředitelka, tři sociální pracovníci a tři pracovníci v sociálních službách.

2.4.1.2. Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci

Toto zařízení poskytuje službu azylový dům od 12. 4. 1999. Poskytovatelem je Jihočeská RÚŽE. Služba je poskytována nepřetržitě v zařízení zvaném Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci na adrese Kostelec 17, 373 41 Hluboká nad Vltavou. Forma poskytování sociální služby je pobytová. Kapacita je dvacet pět uživatelů, tedy šest dospělých osob, každá maximálně s třemi dětmi. Cílovou skupinou jsou oběti domácího násilí, oběti obchodu s lidmi, osoby bez přístřeší, osoby v krizi, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Tato služba je určena ženám a dětem bez omezení věku.³⁸ Služby zde zajišťuje pět pracovníků v sociálních službách.

2.4.1.3. Azylový dům Žerotínova ul.

Toto zařízení poskytuje službu azylový dům od 1. 3. 1998. Poskytovatelem jsou Jeslová a azylová zařízení České Budějovice. Služba je poskytována nepřetržitě v zařízení zvaném Azylový dům na adrese Žerotínova 19/9, 370 04 České Budějovice 4. Forma poskytování sociální služby je pobytová. Kapacita je šest lůžek. Cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší, osoby v krizi. Věkovou kategorií pro tuto službu tvoří ženy - mladí

³⁷ *Registr poskytovatelů sociálních služeb*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=60cdc42b17adaccb&SUBSESSION_ID=1267517871022_7, citováno 7. 3. 2011, on-line.

³⁸ *Registr poskytovatelů sociálních služeb*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=ba57449588beee24&SUBSESSION_ID=1126752121691_12, citováno 7. 3. 2011, on-line.

dospělí, dospělí a mladší senioři (šedesát pět až osmdesát let).³⁹ Služby zde zajišťuje jedna ředitelka, tři sociální pracovníci a tři pracovníci v sociálních službách.

2.4.2. Azylové domy pro muže

Níže uvedené postupy vycházejí z mé čtyřleté praxe v jednom z azylových domů určeném právě mužům⁴⁰ a informací získaných od kolegů působících v zařízeních stejného typu.

Některé azylové domy jsou naopak určeny pouze mužům, kteří se ocitnou v nepříznivé sociální situaci. Poskytují služby dvojího druhu, kterými jsou přechodné ubytování v "noclehárně" a dlouhodobější pobyt na "ubytovně".

V noclehárně je možné za minimální poplatek, který je v případě nedostatku peněz možné si odpracovat například formou úklidu v prostorách azylového domu, čímž získá prosté přespání a v některých zařízeních i snídani. Muž žádající o přespání nesmí být pod vlivem alkoholu či návykových látek a v některých zařízeních je podmínkou přijetí i platný doklad totožnosti. Dále pak z jeho přijetí vyplývá povinnost dodržování domovního řádu. Má-li nocležník zájem o rozhovor s vedoucím azylového domu, sociálním pracovníkem, psychologem či psychoterapeutem, je mu pracovníkem setkání zprostředkováno.

Projevili-li člověk v tísní přání bydlet v azylovém domě dlouhodoběji, může být přijat na základně podmínek uvedených ve standardech daného zařízení. Žadatel musí spadat do cílové skupiny, v některých zařízeních je požadován posudek praktického lékaře, toto bývá většinou z důvodu ochrany ostatních uživatelů před nakažením nějakou infekční nemocí. Typický je požadavek na zákonný příjem, čímž je myšleno řádný plat či podpora v nezaměstnanosti nebo registrace na úřadu práce v případě, že je nezaměstnaný. Pracovníci azylových domů mohou v případě zájmu žadateli s naplněním těchto požadavků pomoci, jedná se o tzv. asistenční službu. Stejně jako pro noclehárnu platí i na ubytovně zákazy týkající se alkoholu a návykových látek.

³⁹ *Registr poskytovatelů sociálních služeb*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=fb9951cdd4fe6b01&SUBSESSION_ID=1267517871022_7, citováno 7. 3. 2011, on-line.

⁴⁰ Azylový dům sv. Pavla, Riegrova 32, České Budějovice, 2003 – 2007.

Muž splňující všechny podmínky určené zákonem a zařízením pak získá stálé ubytování na dvou až pětilůžkových pokojích, v některých zařízeních se snídaní a teplou večeří někde s přístupem do společné kuchyňky. Také pro tyto muže platí naprostá nutnost poslušnosti vůči domácímu řádu azylového domu, jehož účelem není klienty trestat, ale umožnit soužití více lidí dohromady. Pro ubytované jsou v azylovém domě k dispozici jak pracovníci zařízení, kteří jsou většinou nápomocni při běžných potřebách, jako jsou výdej čistého ložního prádla, mycích prostředků, čaje, kávy, pečiva, klíčů od pokojů či kuchyňky apod. Dále pak ke zprostředkování schůzek s odborníky např. sociálním pracovníkem, psychologem, psychoterapeutem či vedením azylového domu. V naší cílové oblasti se nachází jeden azylový dům tohoto typu, a tím je níže specifikovaný Dům sv. Pavla.

2.4.2.1. Dům sv. Pavla

Toto zařízení poskytuje službu azylový dům od 1. 1. 1996. Poskytovatelem je Městská charita České Budějovice. Služba je poskytována nepřetržitě v zařízení zvaném Dům svatého Pavla na adrese Riegrova 1901/32, 370 01 České Budějovice. Forma poskytování sociální služby je pobytová. Kapacita dvacet pět lůžek. Cílovou skupinou jsou osoby bez přístřeší a osoby v krizi. Věkovou kategorií pro tuto službu tvoří muži od osmnácti do šedesáti čtyř let.⁴¹ Služby zde zajišťuje jeden vedoucí, dva sociální pracovníci a sedm pracovníků v sociálních službách.

2.4.3. Azylové domy pro rodiny či páry

V neposlední řadě pak ještě existují azylové domy pro rodiny či páry, jejichž posláním bývá podpora, péče, poskytování bezpečného ubytování rodinám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci. Cílovou skupinou těchto azylových domů jsou zpravidla rodiny, popř. matky s dětmi či otcové s dětmi.

S ohledem na skutečnost, že v naší republice je zařízení tohoto typu poskrovnu, a v naší cílové oblasti se bohužel žádné nenachází, rozhodl jsem se

⁴¹ *Registr poskytovatelů sociálních služeb*, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socereg/detail_sluzby.do?736c=fe7a02a72b09b4b9&SUBSESSION_ID=1267517699132_6, citováno 7. 3. 2011, on-line.

pro následující popis čerpat z charakteristik uváděných azylovým domem Rybka⁴², který se nachází v Husinci u Prachatic.

Služba poskytovaná tímto zařízením má za úkol podporovat sebedůvěru uživatelů v jejich vlastní schopnosti i praktické dovednosti, a tím jim umožnit řešit svou situaci. Dále je vede k nezávislému způsobu života a schopnosti zajistit vlastní potřeby i potřeby rodiny. Poskytovanými službami zde jsou stejně jako u předchozích typů azylových domů základní činnosti a úkony, jakými jsou poskytnutí stravy případně pomoci při samostatném zajištění či přípravě stravy, k čemuž přispívá i vytvoření podmínek pro toto potřebných, poskytnutí ubytování, samozřejmostí je i pomoc při uplatňování práva a oprávněných zájmů nebo obstarávání osobních záležitostí.

I hlavní cíl se zde v podstatě shoduje s předchozími typy zařízení, neboť jde o snahu, aby si uživatel našel vlastní bydlení a prostřednictvím poskytovaných sociálních služeb byl vybaven k odpovědnému, samostatnému a nezávislému životu. Bude schopný řešit svou situaci, případně si zajistit účinnou podporu a v neposlední řadě i zdroje, potřebné k fungování rodiny.

Při poskytování služby zařízení vychází z potřeb uživatele a respektuje jeho možnosti, schopnosti a volbu. Uživatel se může podílet na plánování a průběhu jemu poskytované sociální služby a zajisté i sdělovat vlastní potřeby, přání, tužby či výhrady. Je podporován v samostatnosti, budování nebo udržování vztahů, ať již partnerských, tak rodinných, a zapojení do pracovního procesu na trhu práce. Někdy je i zapotřebí uživatelům osvěžit nebo přímo je naučit základním hygienickým návykům. Uživatelé si ve spolupráci se sociálními pracovníky zařízení hledají nové ubytování.

Zásadami poskytované sociální služby jsou zajištění lidské důstojnosti a lidské hodnoty, flexibilita s ohledem na potřeby uživatelů, individuální přístup, vedení k samostatnosti, individuálně koncipovaný plán služeb každému uživateli, respekt, empatie, vstřícnost a laskavost, odborná způsobilost pracovníků a v neposlední řadě dodržování Etického kodexu sociálního pracovníka.

⁴² *Další informace*, Občanské sdružení Rybka, dostupné z: http://www.rybka-az.cz/dalsi_informace.html, citováno 8. 3. 2011, on-line.

3. VÝZKUMY PROVEDENÉ JIHOČESKÝM KRAJEM A MĚSTEM ČESKÉ BUDĚJOVICE

V roce 2003 rada města České Budějovice schválila vypracování prvního dokumentu, jež měl za úkol zmapovat sociální a zdravotně sociální situaci města. Tímto dokumentem je Komunitní plán sociálních služeb. Dalším dokumentem je Střednědobý plán sociálních služeb Jihočeského Kraje pro období kde je již z názvu zřejmé rozšíření cílové oblasti z města na celý kraj. Tvorbou Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb byla Jihočeskému kraji uložena zákonem č.108/2006 Sb. o sociálních službách. A zatím posledním dokumentem je Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013.

Všechny tyto dokumenty jsou rozsáhlé a zabývají se mnoha oblastmi sociální péče, proto jsem se zaměřil pouze na oblasti týkající se přímo našeho tématu. Důvod, proč z těchto materiálů čerpám, je ten, že nám dávají možnost nahlédnout na vývoj a plánování sociálních služeb u nás a v závěru ho porovnat s aktuálními zjištěními přímo od poskytovatelů těchto služeb.

3.1. Komunitní plán sociálních služeb města České Budějovice

Tento dokument je věnován Komunitnímu plánu sociálních služeb města České Budějovice, jehož vypracování bylo schváleno Radou města v srpnu 2003. V té době již byl distribuován neziskovým organizacím působících v sociálních službách, ale i veřejnosti Katalog sociálních a sociálně zdravotních služeb ve městě České Budějovice. Komunitní plán sociálních služeb se stal prvním dokumentem v této oblasti, který se snaží zahrnout politické zadání, odborné požadavky poskytovatelů sociálních a sociálně zdravotních služeb, názory uživatelů služeb a data z informačního systému sociálních služeb včetně možnosti veřejných rozpočtů při rozvoji sociálních služeb sloužících občanům města.⁴³ I tento dokument je členěn podle oblastí poskytování sociálních služeb, jejich počet byl stanoven na sedm a azylové domy spadají do oblasti péče o občany v přechodné sociální krizi.

⁴³ *Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 – 2008*, Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, 2004, dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, s. 4, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Dokument zpracovali pracovníci Statutárního města České Budějovice ve spolupráci se Zdravotně sociální fakultou JU České Budějovice, zainteresovanými státními institucemi, nestátními neziskovými organizacemi, odborníky pracujícími v sedmi koordinačních skupinách, uživateli sociálních služeb a laickou veřejností.

Komunitní plán sociálních služeb je otevřeným pracovním dokumentem, který měl v plánu v průběhu pěti let jeho realizace nechávat zpracovávat průběžné roční hodnotící zprávy, jež měly být předkládány Radě města České Budějovice, koordinačním skupinám a uživatelům sociálních služeb.

3.1.1. Oblast péče o občany v přechodné sociální krizi

Členy této koordinační skupiny bylo podobně jako u Střednědobého plánu sociálních služeb zástupci Magistrátu města, Úřadu práce, charity, Nemocnice, ADRA a azylových domů. Skupina si nejprve vytvořila popis oblasti a charakterizovala cílové skupiny jako občany, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci nebo přechodné sociální krizi a kteří si nejsou schopni v dané situaci zabezpečit své základní životní potřeby vlastními silami, popř. za pomoci rodiny a přátel. Tato jejich životní situace nemá dlouhodobější charakter a můžeme předpokládat, že citlivý, přiměřený a vhodný zásah přispěje ke zvládnutí klientova životního problému v nejkratším možném čase.⁴⁴ Ve zprávě této skupiny bylo použito několik grafů vycházejících z dat posbíraných za rok 2002, tabulky struktury poskytování finančních prostředků, poskytovatelů služeb sociální péče, věkové struktury uživatelů a počtu uživatelů čerpající služby, výsledky dotazníkových šetření sedmdesát osm občanů v přechodné sociální krizi v Českých Budějovicích a na závěr skupina vypracovala návrhy a připomínky na rozšíření služeb sociální péče ve městě České Budějovice, kterých bylo celkem čtrnáct. Většina z nich měla jistou spojitost s azylovými domy především tím, že jsou tyto služby, právě díky jejich nepřítomnosti mnohdy suplovány právě azylovými domy.

Výstupem této pracovní skupiny byly poznatky, že dle dotazníkového šetření byla azylová služba dotazovanými nejvíce využívána a zároveň nejvíce

⁴⁴ *Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 – 2008*, Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, 2004, dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, s. 41, citováno 11. 3. 2011, on-line.

postrádali její rozšíření. V návrzích a připomínkách skupina považovala za důležité rozšíření služeb azylového domu o poskytování ambulantní zdravotní péče chronicky nemocným uživatelům, kteří si neplatí zdravotní pojištění, potřebují předepisovat léky a další ošetření, vytvořit v Azylových domech lůžka pro chronicky nemocné uživatele.

Dále pak azylový dům pro celou rodinu, pro manželské páry a rodiny s dětmi - Rodiny v krizových situacích jsou totiž roztrženy a jednotliví členové jsou umisťováni do separovaných specializovaných azylových domů (pro muže, pro matky s dětmi, pro ženy), rodina v krizi by však měla zůstat pohromadě a společně tak řešit svou obtížnou životní situaci.

A v neposlední řadě přijímání obyvatelek s jiným než trvalým pobytem na území města České Budějovice do Azylových domů pro ženy a matky s dětmi - některé ženy z okolních obcí se totiž potřebují uchýlit do bezpečí na přechodnou dobu, aby překonaly svou krizovou situaci. V případě, kdy by se přehodnotila stanoviska pro přijetí do azylových domů, by mohlo být často zabráněno opakovanému domácímu násilí nebo případnému umístění dětí do ústavní péče⁴⁵.

3.2. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010

Tento dokument charakterizuje zjištění Jihočeského kraje na základě průzkumu a výsledků šesti pracovních skupin v různých sociálních oblastech. Obsah tohoto plánu je složen z popisu plánů a užitých metod v něm, demografického profilu a popisu situace v kraji, materiálů jednotlivých skupin sestávající vždy z pěti stejných bodů, shrnutí za celou sociální oblast, seznamu poskytovatelů a pokrytí kraje službami, ekonomicko analytické části a na závěr Krajem stanovené hlavní priority.

Situace v době tvorby tohoto dokumentu přímo souvisela s bytovou politikou obcí a příjmovou situací osob, jichž se nepříznivá sociální situace spojená se ztrátou bydlení týkala. Výdaje na tento druh sociální služby byly v roce 2006 z veřejných

⁴⁵ *Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 – 2008*, Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, 2004, dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, s. 44-45, citováno 11. 3. 2011, on-line.

zdrojů celkem 3 901 580,-.⁴⁶ Seznam poskytovatelů a pokrytí kraje uvádím v příloze.

Byla vytvořena i tzv. Ekonomicko-analytická část, která měla za úkol verifikovat data zjištěná a uváděná v dotazníkovém šetření. Ta byla následně zpracována analyticko-výzkumnou skupinou. Údaje takto získané se pak při podrobném prověření a porovnání s dotacemi z veřejných rozpočtů ukázaly částečně neúplné a ne úplně relevantní. Primárním cílem skupiny se v návaznosti na výše uvedené stalo zmapování a následná analýza finančních toků v sociálních službách na území Jihočeského kraje.

Závěrem bylo zjištění, že celkové náklady na poskytnuté služby v rozsahu cca jedné miliardy korun českých byly nejvíce poskytovány seniorům, dále pak dětem a mládeži a osoby v akutně nepříznivé sociální situaci obdrželi 1,91%⁴⁷.

Návrh jak dále postupovat k dosažení zlepšení situace v dané oblasti s ohledem na rozsáhlost činností nutných ke zpracování střednědobého plánu sociálních služeb a nestabilitě veřejných rozpočtů spolu s přihlédnutím k možnostem získání dotací z prostředků evropské unie ekonomicko-analytická skupina navrhla postupovat ve třech časových fázích.⁴⁸ počínaje rokem 2008.

První má být zaměřena na stabilizaci současného stavu za pomoci realizace prioritních opatření dle možností veřejných rozpočtů, prostoru pro vytvoření efektivní organizace práce ze stávajících finančních zdrojů v podmínkách transformace systému financování sociálních služeb a stabilizace stávající sítě poskytovatelů sociálních služeb v kraji.

Druhá na vytváření systému rozvoje sociálních služeb v kraji za pomoci řešení zřizovatelské funkce a eventuální převzetí veřejného závazku za určité druhy služeb, definici podmínek pro podporu vzniku nových služeb s ohledem na její potřebnost v kraji a návrhu systému financování sociálních služeb v kraji (např. procentní spoluúcast kraje u jednotlivých druhů služeb a navržení vývojové křivky podpory či útlumu).

⁴⁶ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupný z [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 92, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁴⁷ Tamtéž, s. 124, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁴⁸ Tamtéž, s. 127, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Třetí na rozvoj sociálních služeb a vytvoření strategie k jejich zajištění za pomoci plánu k vytvoření sítě místně i typově dostupných sociálních služeb, vytvoření sítě poskytovatelů, kteří budou mít garanci stabilního financování v následujících letech, a vytvoření systému sledování a vyhodnocování plánu rozvoje.

Pracovní skupina, do níž byly zařazeny azylové domy, se nazývala Skupina pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci. Pět bodů, do nichž byly materiály skupiny rozděleny, je složení skupiny, vymezení cílové skupiny, poskytované služby, SWOT analýzu, priority pro danou oblast, cíle a opatření.

3.2.1. Skupina pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci

V této skupině působil metodik, zástupci zadavatele, zástupci poskytovatelů a zástupci uživatelů.⁴⁹ Jejich podrobný popis obsahuje tabulka tři v příloze.

Na úvod své práce si skupina určila cílové skupiny, mezi něž patřili například – osoby bez přístřeší, osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody, oběti domácího násilí atd. Některé cílové skupiny přesahovaly i do jiných pracovních skupin.

Dále si pak skupina určila obecná znevýhodnění cílových skupin a obecné potřeby pomoci a podpory cílové skupině. Poté určili typy služeb ve smyslu zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách. Pokračovali vytvořením SWOT analýzy, kde byly jako jediné slabé stránky týkající se naší otázky uvedeny absence nocleháren a nedostatek bytů pro sociálně slabé⁵⁰.

Následně pak sestavila priority - zachování a rozvoj sociálních služeb pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci, zmapování potřeb osob v akutně nepříznivé sociální situaci na celém území Jihočeského kraje, zlepšení informovanosti zadavatelů, poskytovatelů, uživatelů a veřejnosti v problematice k cílové skupině osob v akutně nepříznivé sociální situaci, rozšíření podpory pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci, podpora poskytovatelů sociálních

⁴⁹ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupný z [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 55, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁵⁰ Tamtéž, s. 55–59, citováno 11. 10. 2010, on-line.

služeb pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci. Cílem pak bylo zachování a rozvoj sociálních služeb pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci⁵¹.

Po zpracování výzkumu došel Jihočeský kraj k závěru, že je pokrytí této služby z hlediska místní dostupnosti žádoucí, avšak některá zařízení, jež službu poskytují, neumožňují společný pobyt mužů i žen zejména z důvodů společných hygienických zařízení, která nejsou součástí obytných místností. Dalším aktuálním problémem byla ochota (lépe řečeno neochota) zřizovatelů (obcí) poskytovat volnou kapacitu občanům z jiného území, i když v některých případech by tato kapacita byla pro dvě sousedící obce s rozšířenou působností dostatečná. Za významným prvkem, jenž by mohl tuto situaci řešit, je považováno vytvoření motivujících finančních podmínek pro obce, které tuto službu zřídily a zajišťují z vlastních zdrojů.

Výsledkem tohoto průzkumu je též nutnost podpory stávající kapacity a vytváření podmínek nutných k jejímu efektivnímu využití. V některých oblastech s rozšířenou působností, kde se tato služba zajišťuje, je problematická dostupnost další návazné veřejné služby, mnohdy i pracovního uplatnění. Je nezbytné vytvoření dlouhodobě stabilního finančního prostředí pro pokrytí nákladů služby tak, aby mohly být v nejvyšší možné míře efektivně využívány.

3.2.2. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 – 2013 - aktualizované výstupy pracovní skupiny

V listopadu 2010 byl usnesením Zastupitelstva Jihočeského kraje č. 383/2010/ZK-18 schválen Střednědobý plán sociálních služeb Jihočeského kraje 2011 – 2013.

Data týkající se naší otázky zde opět zpracovávala skupina pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci. Ta byla oproti původní skupině rozšířena sloučením se skupinou pro příslušníky národnostních a jiných menšin, uprchlíky, cizince. Skupina se skládala z manažera, metodika, garanta zadavatele, zástupců

⁵¹ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupný z [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 55–59, citováno 11. 3. 2011, on-line.

zadavatele, zástupců poskytovatelů a zástupců uživatelů⁵², jejichž podrobný seznam můžete vidět na tabulce čtyři v příloze.

Hlavní zdroje informace, se kterými skupina pracovala⁵³, byly již zpracované komunitní plány sociálních služeb v příslušných obcích s rozšířenou působností Jihočeského kraje, jednání na příslušném odboru sociálních věcí jednotlivých obcí s rozšířenou působností, jednání s klíčovými poskytovateli v dané lokalitě, podklady analytické skupiny Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 – 2013, výstupy z analýz obcí III. typu, registr poskytovatelů sociálních služeb, výsledky dotačního řízení na rok 2010, původní Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 – 2010 a další obvyklé zdroje informací.⁵⁴

Skupina nejprve provedla analýzu uživatelů, jež se skládala z vymezení a kvantifikace cílové skupiny. Dále pak vytvořila přehled poskytovatelů vycházející z dikce zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, které rozdělila na služby sociálního poradenství a služby sociální prevence, kam spadaly právě azylové domy. Zároveň si i určila přesahová témata. Následovalo zpracování SWOT analýzy a na závěr určení priorit, opatření a aktivit.⁵⁵

Nejdůležitější aktivity pro naši otázku jsou Vznik azylového domu pro rodiny s dětmi v obci s rozšířenou působností České Budějovice a Navýšení kapacit v azylových domech, Podpora azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice, priority Podpora systému poskytovaných služeb a Zkvalitnění materiálního a technického zázemí azylového domu v obci s rozšířenou působností České Budějovice.⁵⁶

Výsledkem tohoto průzkumu je tedy zjištění potřeby podpory stávajících služeb, navýšení jejich kapacity a z Rozvojového plánu sociálních služeb Města České Budějovice vyplývající potřeba vzniku nového azylového domu

⁵² *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 74, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁵³ Informace podané metodikem pracovní skupiny Zdeňkem Říhou.

⁵⁴ např: <https://sluzbyprevence.mpsv.cz/>

⁵⁵ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 74-81, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁵⁶ Tamtéž, s. 83-93, citováno 11. 11. 2010, on-line.

zaměřeného na cílovou skupinu kompletních rodin a nesezdaných párů s dětmi. Toto zařízení má mít za cíl podporu a pomoc párům a rodinám s dětmi při řešení akutní přechodné sociální krize spojené se ztrátou bydlení. Zařízení bude dostupné uživatelům služby z celého regionu, jeho kapacita se plánuje na dvacet bytových jednotek.

Právě s příchodem tohoto dokumentu, který v podstatě zodpovídá naši otázku, se má práce stávat terénním ověřením jeho výstupů.

3.3. Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013

Poslední publikací je dokument, jenž je považován za stěžejní výstup projektu Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 - 2013.

Tento projekt navazuje svým zaměřením na Komunitní plán sociálních služeb a při tvorbě dokumentu k tomuto projektu bylo použito dat získaných od celé řady institucí. Na zpracování tohoto dokumentu se podíleli pracovníci odboru sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice ve spolupráci se Zdravotně sociální fakultou Jihočeské univerzity České Budějovice, dále pak zainteresované státní instituce, odborníci pracující v sedmi koordinačních skupinách, uživatelé a laická veřejnost.

Cílem tohoto projektu bylo analyzovat a zhodnotit stávající situaci na území statutárního města České Budějovice, potažmo celého území správního obvodu obce s rozšířenou působností zahrnujícím dohromady sedmdesát devět obcí a na základě příslušných zjištění navrhnout, jak oblast sociálních služeb na území statutárního města nadále rozvíjet. Také byla provedena sociodemografická analýza. Data byla zpracována z pohledu samotného statutárního města České Budějovice. V tomto dokumentu jsou uvedeny také údaje za Jihočeský kraj, respektive celou Českou republiku s cílem umožnit srovnání analyzovaných dat. Další část analýzy byla zaměřena na sumarizaci dat získaných dotazníkovými průzkumy zaměřenými na širokou veřejnost, zadavatele, poskytovatele sociálních služeb a uživatele služeb samotné. V neposlední řadě zde nalezneme výstupy ze setkání pracovních skupin sestavených v rámci projektu.

Dokument se dělí opět na oblasti dle sociálních služeb, kterých je tentokrát šest a navíc se zde nacházejí i výsledky dotazníkových šetření provedených mezi poskytovateli a širokou veřejností.

Nejvýznamnější je návrhová část rozvojového plánu, která se zaměřuje na eliminaci zjištěných nedostatků (stanovených na základě sociodemografické analýzy či odborných znalostí a zkušeností členů pracovních skupin), rozvoj eventuálních příležitostí umožňujících zvyšování kvality poskytovaných sociálních služeb, a tím také života občanů žijících na území správního obvodu města České Budějovice.⁵⁷ Tato část byla aktualizována 30. listopadu 2009 a schválena zastupitelstvem města na jeho zasedání usnesením č. 15/2010 dne 18. února 2010.

3.3.1. Oblast přechodné sociální krize

Vycházím zde z aktualizovaného dokumentu, neboť jeho zpracování je mnohem kvalitnější než v původní publikaci a to nejen v relevantnosti údajů v něm uváděných, ale i detailnějším rozebráním problémů a jejich řešeními pro dané oblasti.

Skupina nejprve opět vytyčila cílovou skupinu, do níž patřili osoby bez přístřeší, v krizi, v akutní nebo trvalé psychické krizi, se zdravotním postižením v krizi, opouštějící zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy po dosažení zletilosti, opouštějící výkon trestu odnětí svobody, propuštěné z ochranné léčby, ohrožené sociální exkluzí, oběti trestné činnosti, oběti domácího násilí, oběti obchodu s lidmi, osoby propuštěné z ochranného bydlení v následné péči, důchodci bez nároku na výplatu důchodů a nezaměstnaní.

Dále se rozhodli, že cílová skupina nebude omezena věkem, určili si typy poskytovaných služeb a typy sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, typy problémů a potřeb osob spadajících do cílové skupiny např. schopnost se bez pomoci uplatnit na trhu práce, hájit svoje práva a zájmy, sami využívat různé možnosti, které společnost nabízí ke zlepšení jejich krizové sociální situace, po zlepšení své sociální situace se vrací, nemají-li

⁵⁷ *Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013.* Statutární město České Budějovice : [s.n.], 2008, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/Dokumenty-Strategicke.aspx>, s. 8, citováno 11. 3. 2011, on-line.

dostatečnou následnou podporu k původním životním návykům a způsobu života, který vede opakovaně ke konfliktu se společností atd.⁵⁸

Ve spolupráci s členy příslušné pracovní skupiny, jež byla v rámci plánu vytvořena, bylo provedeno dotazníkové šetření. Dotazníky byly vytvořeny speciálně pro danou cílovou skupinu uživatelů a distribuovali je členové pracovní skupiny v rámci jednotlivých zařízení a služeb využívaných uživateli sociálních služeb v příslušné oblasti.

Dotazníky pro uživatele vycházely z dotazníků distribuovaných široké veřejnosti, ale část otázek byla ve spolupráci s členy pracovních skupin uzpůsobena pro šetřenou cílovou skupinu.⁵⁹

Otázky v dotazníku se zaměřovaly na - bydliště, věk, pohlaví, využívání sociálních služeb, využívané sociální služby, spokojenost s využívanými službami, důvody spokojenosti, důvody nespokojenosti, hodnocení využívaných služeb, chybějící služby, nejdůležitější služby, zdroj informací o poskytovaných službách, nejvhodnější způsob nabídky sociálních služeb, co nejvíce pomůže změnit život v obci, nejpálčivější sociální problémy, plánování sociálních služeb, současná životní situace, délka trvání obtížné životní situace, zlepšení stávající současné situace a zdroj příjmů.

V rámci šetření bylo získáno sto devět kusů dotazníku, ne ve všech však byly zodpovězeny všechny otázky. Na základě sebraných dat bylo zjištěno, že 87% respondentů pocházelo z Českých Budějovic. Dále se údaje rozdělovaly na oblast Statutárního města České Budějovice a Správní obvod obce s rozšířenou působností. Z šetření vyplynulo, že nejvíce respondentů bylo ve věku dvacet jedna až padesát let rozdělených téměř rovnoměrně na ženy a muže. Jedna desetina dotazovaných měla se sociálními službami osobní zkušenost a stejný počet službu někdy využilo. Bezmála jedné třetině respondentů chyběly právě azylové domy a téměř čtyři desetiny je vidí jako nejdůležitější službu.

⁵⁸ *Návrhová část Rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice na roky 2009-2013 (aktualizovaná k 30. listopadu 2009)*. Statutární město České Budějovice, 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2009, dostupné z : <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/default.aspx>, s. 68, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁵⁹ *Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013*. Statutární město České Budějovice : [s.n.], 2008, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/Dokumenty-Strategicke.aspx>, s. 260, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Následně členové skupiny vymezili přesahy z hlediska poskytovaných služeb a cílových skupin. Následně provedli SWOT analýzu, kde je důležité zmínit slabé stránky týkající se přímo naší otázky a to – chybějící zařízení pro celé rodiny bez přístřeší (v krizi) a páry v krizi (i bezdětné), nevhodnost azylových domů pro seniory bez přístřeší, koncentrace některých služeb do jednoho místa, umístění domu na půli cesty v azylovém domě - poskytovatel nemá dostatek finančních prostředků na zajištění služby a nejsou krizová lůžka mimo azylový dům⁶⁰.

Na závěr navrhli dvě priority rozdělené na opatření a následně na jednotlivé aktivity, z nichž se naší otázky týkaly níže uvedené.

Priority - Podpora sítě sociálních služeb a Podpora souvisejících a návazných služeb (služby nedefinované v zákoně č. 108/2006 sb., o sociálních službách).

Opatření - Podpora stávající sociální sítě, Podpora vzniku nových sociálních služeb a Podpora vzniku a rozvoje sociálního bydlení na území Obce s rozšířenou působností České Budějovice. Aktivity - vznik azylového domu pro páry a rodiny s dětmi, vznik domova pro nemajetné a problematické seniory, podpora vzniku krajského krizového centra, zavedení systému víceetapového bydlení, zřízení a provozování krizového bytu s utajenou adresou pro oběti domácího násilí, zřízení a provozování probační ubytovny pro osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody a zřízení a provozování sociálních bytů⁶¹.

Tato aktualizovaná návrhová část rozvojového plánu dále velice detailně navrhuje postup řešení jednotlivých aktivit v několika bodech, jimiž jsou naplnění (popis realizace), předpokládané dopady Aktivity, cílová skupina a předpokládaný počet uživatelů, realizátor, spolupracující subjekt, náklady, zdroje financování, výstupy, časový harmonogram a poznámka.⁶² Toto je obrovský krok kupředu oproti původnímu dokumentu.

⁶⁰ *Návrhová část Rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice na roky 2009-2013 (aktualizovaná k 30. listopadu 2009)*. Statutární město České Budějovice, 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2009, dostupné z : <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/default.aspx>, s. 70, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁶¹ Tamtéž, s. 72, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁶² Tamtéž, s. 73-92, citováno 11. 3. 2011, on-line.

4. VÝZKUM V AZYLOVÝCH DOMECH NA ÚZEMÍ OBCE S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ ČESKÉ BUDĚJOVICE

Výzkum bývá přirovnáván ke stavbě. *Nejprve se navrhne projekt stavby a potom se podle něho stavba postaví.*⁶³ Také já jsem vytvořil nejdříve projekt této práce. Zde jsem si určil téma a problém, který budu zkoumat. Následně jsem se zaměřil na cíl, jehož chci v práci dosáhnout, vybral jsem si výzkumné metody a v neposlední řadě jsem si musel zvolit zařízení, v nichž budu výzkum realizovat. Na závěr jsem se zamýšlel, jak bude výsledek mého výzkumu využitelný do budoucnosti.

V rámci této práce jsem provedl kvantitativní výzkum formou dotazníku s polootevřenými otázkami. Vhodnost metody jsem ověřil v předvýzkumu, kdy se polostrukturovaný rozhovor s použitím otevřené otázky doplněné jejími důležitými aspekty, jež vycházejí z předmětu výzkumu, ukázal jako nevhodný.

V předchozích částech této práce uvádím výsledky kvantitativních dotazníkových šetření Jihočeského kraje a města České Budějovice, zatímco v této ověřuji, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice i z pohledu poskytovatelů sociálních služeb.

4.1. Cíl a předmět výzkumu

Pro potřeby bakalářské práce jsem se snažil zmapovat, zda je z pohledu poskytovatelů dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice.

Mým úkolem bylo zjistit prostřednictvím polootevřených dotazníků distribuovaných vedoucím, sociálním pracovníkům a pracovníkům v sociálních službách, zda je současná síť azylových domů působících na území obce s rozšířenou působností České Budějovice dostatečná k uspokojení potřeb osob v nepříznivé sociální situaci.

Předmětem výzkumu bylo šetření zaměřené na názory a postoje k otázce, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice a to s ohledem na pohlaví a rodinný stav žadatelů (muži, ženy, páry, rodiny atd.),

⁶³ GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice, Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996, s. 9.

dobu poskytování služby, roční období, trvalé bydliště žadatelů, a zda má ještě něco dalšího na tuto otázku vliv.

4.2. Hypotézy

Na základě studia odborné literatury a Standardů kvality poskytovaných sociálních služeb jednotlivých zařízení byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Na území obce s rozšířenou působností České Budějovice je dostatek azylových domů bez ohledu na dobu poskytování služby, roční období, státní příslušnost či trvalé bydliště žadatelů určených:

H1a: Mužům

H1b: Ženám

H1c: Matkám s dětmi

(otázky dvě až osm).

H2: Na území obce s rozšířenou působností České Budějovice je nedostatek azylových domů pro páry či rodiny s dětmi (otázky dvě a tři).

4.3. Metodika výzkumu

Respondenty jsou vedoucí, sociální pracovníci a pracovníci v sociálních službách všech poskytovatelů sociální služby azylový dům na území obce s rozšířenou působností České Budějovice, tedy Domu sv. Pavla, Krizového centra pro matku a dítě v Kostelci, Azylového domu Žerotínova ul. a Azylového domu Filia. Všechna tato azylová zařízení poskytují komplex sociálních služeb (dle zákona č. 108/2006 Sb.) lidem v krizové životní situaci v souladu se Standardy kvality sociálních služeb a jejich cílovou skupinu tvoří nejen lidé bez domova, ale i lidé v situaci související se sociální problematikou. S žádostí o vyplnění dotazníku byli osloveni pracovníci tohoto zařízení v době mé osobní návštěvy.

Cíl výzkumu je zajišťován metodou anonymního dotazníku vlastní konstrukce v rozsahu dvou stran, devíti otázek. Z toho je jedna otázka uzavřená, jedna otevřená a sedm polootevřených. Tuto metodu jsem zvolil z toho důvodu, že se polostrukturovaný rozhovor s použitím otevřené otázky doplněné jejími důležitými aspekty, jež vycházejí z předmětu výzkumu, použitý při předchozím zpracovávání tématu, ukázal jako nevhodný z důvodu neochoty, či obavy pracovníků jednotlivých zařízení podělit se o vlastní názory a zkušenosti. Jediní ochotní byli ředitelé zařízení,

kteří většinou přišli do kontaktu s uživateli služeb a běžným chodem azylových domů jen okrajově.

Aby byla zajištěna anonymita respondentů, zachována jejich důvěra a zároveň zajištěna co největší návratnost dotazníků, byl sběr dat organizován touto formou:

Předání dotazníků osobně v zařízení bez zjišťování osobních údajů, především jména pracovníků a ponechání volby zda dotazník vyplní či nikoli na pracovníkovi.

Hlavička dotazníku obsahovala jak úvodní dopis, tak instruktáž. Pracovníci byli ujisti o naprosté anonymitě, a tudíž volnosti při zodpovídání jednotlivých otázek.

Ve dnech: 01. 11. 2010 - 03. 01. 2011 měli pracovníci dotazníky k dispozici v kancelářích jednotlivých zařízení, sběr dotazníků jsem provedl 03. 01. - 06. 01. 2011 a zpracování výsledků proběhlo ve dnech: 06. 03. - 11. 03. 2011.

Navracené dotazníky v počtu dvaceti dvou kusů (sedm kusů z Azylového domu Domu sv.Pavla, šest z Azylového domu Žerotínova ul., pět z Azylového domu Filia a čtyři kusy z Krizového centra pro matku a dítě v Kostelci) byly podrobeny kvalitativní zkoušce pomocí kontroly korektnosti vyplnění jednotlivých otázek dotazníku, tedy zda respondent dotazníky vyplnil v souladu s pokyny v něm uvedenými. Z technicky správných dotazníků v počtu dvaceti dvou kusů byly vytvořeny tabulky pro jednotlivé otázky.

4.4. Výsledky dotazování

Detailní výsledky dotazníků uvádím v příloze. Jedná se o tabulky pět až třináct. První otázka měla za úkol určit, v jakém zařízení respondent pracuje. V tomto případě jako jediném jsem použil formu uzavřené otázky. Výsledky uvádím v tabulce pět. Údaje v tabulce udávají, že z celkového počtu dvacet dva validně vyplněných dotazníků, bylo vyplněno sedm v Domě sv. Pavla, šest v Azylovém domě Žerotínova ul., pět v Azylovém domě Filia a čtyři v Krizovém centru pro matku a dítě v Kostelci.

Druhá otázka zjišťovala, komu je v daném zařízení služba určena. Možnosti ilustruje tabulka šest. Z výsledků je možno vyčíst, že Dům sv. Pavla poskytuje službu azylový dům výhradně mužům, Azylový dům Žerotínova ul. zase pouze ženám, Azylový dům Filia a Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci jen Matkám s dětmi.

Třetí otázka měla účel čistě kontrolní k ověření pravosti odpovědi na předchozí otázku. A jak můžeme vidět na tabulce sedm v příloze, všichni respondenti potvrdili předchozí odpovědi uvedením stejné cílové skupiny.

Čtvrtá otázka mapovala dobu poskytování služby v jednotlivých zařízeních. Z důvodu velké variability jsem zde použil otázku otevřenou. Všichni respondenti uvedli maximálně jeden rok, lišila se jen minimální doba. Toto je shrnuto v tabulce osm.

Pátá otázka se zaměřovala na možnost, zda má doba poskytování služby vliv na vytíženost daného zařízení a pokud ano, tak jaký. Většinou odpovědí, jak je patrné z tabulky devět, bylo NE (sedmnáct z celkových dvaceti dvou). Pouze pět pracovníků Domu sv. Pavla uvedlo, že má vliv na kapacitu zařízení.

Šestá otázka zkoumala, zda se liší vytíženost zařízení s ohledem na roční období. Zde byla v patnácti z celkových dvaceti dvou případech odpověď NE, jen všech sedm pracovníků Domu sv. Pavla uvedlo, že je v zimě větší zájem o službu viz tabulka deset.

Otázky sedm a osm jsem použil za účelem zjištění, zda má na přijetí do azylových domů státní příslušnost či trvalé bydliště žadatelů. Všichni respondenti zvolili stejnou odpověď a to NE viz tabulky jedenáct a dvanáct.

Poslední devátá otázka, jestli odpověď na otázku, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností ještě něco, je shrnuta v tabulce třináct a byla většinou tedy devatenácti z celkových dvaceti dvou dotazovaných zodpovězena NE. Jedna pracovnice azylového domu Filia uvedla, že vliv má *Celkový počet lidí bez přístřeší*. A dvě respondentky z krizového centra pro matku a dítě v Kostelci uvedly *„Dostatek AD. Nedostatek následných ubytovacích zařízení.“* a *„Nedostatek dostupného a soukromého bydlení, které by zajistili Obce nebo Kraj.“*

4.5. Závěrečné shrnutí

Hypotéza H1: Na území obce s rozšířenou působností České Budějovice je dostatek azylových domů bez ohledu na dobu poskytování služby, roční období, státní příslušnost či trvalé bydliště žadatelů určených:

H1a: Mužům

H1b: Ženám

H1c: Matkám s dětmi

Hypotéza H1 byla ověřována otázkami dvě až osm.

Z celkového počtu dvaceti dvou respondentů sedm působilo v azylovém zařízení sloužícím mužům, šest ženám a devět matkám s dětmi. Z údajů uvedených v dotaznících je zřejmé, že v těchto zařízeních mají dostatečnou kapacitu pro přijímání žadatelů spadajících do cílové skupiny, a to bez ohledu na roční období, státní příslušnost či trvalý pobyt. Nebylo uvedeno cokoliv, co by nasvědčovalo nedostatku těchto zařízení. Považuji tedy tuto hypotézu za potvrzenou.

Hypotéza H2: Na území obce s rozšířenou působností České Budějovice je nedostatek azylových domů pro páry či rodiny s dětmi. Hypotéza H2 byla ověřována otázkami dvě, tři a devět.

Z celkového počtu dvaceti dvou respondentů nikdo nepracoval v azylovém domě určeném pro páry či rodiny s dětmi. Je to z toho důvodu, že na území obce s rozšířenou působností České Budějovice žádný azylový dům tohoto typu není. To samo o sobě hypotézu plně potvrzuje.

Z výše uvedeného je zřejmé, že odpověď na otázku, je-li podle názoru poskytovatelů sociálních služeb na území obce s rozšířenou působností České Budějovice dostatek azylových domů, není zcela jednoznačná. Z výzkumu vyplynulo, že je v současnosti dostatek specifických zařízení se zaměřením buď na muže, ženy nebo matky s dětmi, ale na druhou stranu neexistují azylové domy pro páry, rodiny. Tento závěr vidím jako dobrý základ pro další zkoumání a zjištění možností, jak tento nedostatek napravit.

5. DISKUZE

Nejprve se zaměříme na informace obsažené v dokumentech kraje a města. Je nutné zmínit, že ve většině těchto publikací se naší otázky dotýkají jen okrajově, ale přesto jsem přesvědčen, že jsou informace v nich obsažené důležité pro hlubší pochopení nahlížení zadavatelů na tuto problematiku. V době, kdy jsem s touto prací začínal, bylo třeba poukázat i na tu skutečnost, že byt' měly tyto dokumenty nedostatky a některé informace byly neúplné, přesto byly považovány za relevantní a užívány jako podklady pro další studie. Avšak s příchodem aktualizovaných verzí a nových dokumentů se kvalita a přesnost těchto materiálů mnohonásobně zvýšila.

Při každém z těchto výzkumů byly sestaveny skupiny skládající se ze zástupců zadavatele, odborníků v dané oblasti, poskytovatelů, uživatelů a laické veřejnosti. Tyto pracovní skupiny se zabývaly jednotlivými oblastmi, ty si vždy nejprve popsaly, pak určily cílovou skupinu, vytvořily návrhy, připomínky na rozšíření sociálních služeb, či určily priority a cíle. Ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb a Rozvojovém plánu sociálních služeb ještě navíc vypracovaly SWOT analýzy, aby určily silné a slabé stránky, příležitosti a ohrožení.

Komunitní plán sociálních služeb města České Budějovice je z chronologického hlediska nejstarší a první svého druhu. U sedmdesáti osmi občanů v přechodné sociální krizi v Českých Budějovicích byla provedena dotazníková šetření a 68% respondentů službu azylový dům využívalo.

Z potřeb uvedených těmito uživateli sociálních služeb byl pro naši otázku podstatný jeden a to vytvoření azylového domu pro rodiny a páry. Z tohoto je patrné, že podle tohoto dokumentu je dostatek azylových domů pro muže, ženy či matky s dětmi, ale nikoliv pro rodiny nebo páry.

Rozvojový plán sociálních služeb, jež byl aktualizován v roce 2010, uvádí, že ze sto devíti respondentů dotazníkového šetření službu azylový dům - 10,9% užívalo, 27,8% chyběla a 37% ji považovalo za nejdůležitější. Aktualizovaná návrhová část tohoto dokumentu, jež se diametrálně liší od původní publikace, mnohem více zabíhá do detailu a zabývá se konkrétními problémy. Výstupem je několik priorit, opatření a aktivit. Přímo azylových domů se týkala Podpora stávající sociální sítě azylových domů a Vznik azylového domu pro páry a rodiny s dětmi. Z výše uvedeného tedy jasně

vyplývá skutečnost, že je nedostatek azylových domů určených párům a rodinám s dětmi.

Z výstupů Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 – 2010 se přímo naší otázky týká zjištění celkem nízkého přísunu financí do oblasti osob v akutně nepříznivé sociální situaci, jež činil pouhých 1,91% všech finančních prostředků vynakládaných na sociální oblast. Z výzkumu ani priorit a cílů pracovní skupiny, kam patřily, i azylové domy, nevyplývalo, že by byl nedostatek těchto zařízení. Ale se zveřejněním Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 – 2013 koncem roku 2010 je vše jinak. Tento dokument vycházel mimo jiné i z aktualizované návrhové části Rozvojového plánu sociálních služeb. Ve výstupech jsou zde uvedeny aktivity, z nichž vyplývá potřeba udržení a rozšíření kapacity stávajících azylových domů a hlavně potřeba vzniku nového azylového domu zaměřeného na cílovou skupinu kompletních rodin a nesezdaných párů s dětmi.

Mé vlastní šetření prováděné přímo u poskytovatelů této sociální služby, kde z odpovědí všech dvaceti dvou respondentů vyplývá, že je sice dostatek azylových domů pro muže, ženy a matky s dětmi, ale na druhou stranu potvrzuje zjištění již komunitního plánu a následně i aktualizovaného rozvojového plánu sociálních služeb a v neposlední řadě i nového Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb, že na území obce s rozšířenou působností České Budějovice neexistuje ani jediný azylový dům pro páry či rodiny s dětmi. Nejbližší takové zařízení se nachází v Husinci vzdáleném více než čtyřicet kilometrů od Českých Budějovic a je jediné v celých jižních Čechách.

Odpověď na otázku, *zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice*, je tedy po zvážení všech zjištěných skutečností nejednoznačná a to z toho důvodu, že podle zjištěných informací, ať již městem České Budějovice, Jihočeským krajem nebo mnou osobně je dostatek azylových domů jen pro určitou cílovou skupinu žadatelů, ale nikoliv pro jakoukoli osobu nacházející se v nepříznivé sociální situaci.

Vycházím ze zkušeností odborníků na danou oblast, kteří pracují ve sledovaných zařízeních, a zároveň z vlastní zkušenosti a tvrdím, že je mnoho párů ať již partnerských či manželských, které si nemohou ve své aktuální nepříznivé sociální situaci dovolit

ubytovnu a z toho důvodu by potřebovaly využít služeb právě azylového domu, který by jim byl určen. Bohužel takovou šanci nemají a většinou než by se rozdělily, každý bydlel v jednom azylovém domě a docházely za sebou, zvolí společný život někde na ulici, pod mostem nebo u teplárenského potrubí.

To rozhodně nepřispívá k jejich sociálnímu začleňování, ale naopak jejich vyloučení ještě více prohlubuje, nehledě na související zhoršování zdravotního stavu, které může vést i k jejich předčasnému úmrtí.

Podle sesbíraných dat je žádoucí vybudování jednoho společného nebo dvou samostatných nových azylových zařízení určených párům a rodinám s dětmi.

Toto je zcela určitě chybějící zařízení v síti stávajících poskytovaných sociálních služeb. Tento problém se samozřejmě týká jak osob bez přístřeší s trvalým pobytem v Českých Budějovicích, tak zároveň těch, kteří mají trvalý pobyt v ostatních obcích na území obce s rozšířenou působností České Budějovice.

Ještě je také třeba zmínit, že ruku v ruce s tímto problémem má na tuto otázku vliv ještě několik dalších skutečností jako je problematika financování, potřeba kvalitního komunitního plánování, bariérovost některých azylových zařízení či limit počtu dětí, které mohou být s matkou na pokoji.

Další věc ztěžující fungování azylových domů je současná nutnost suplování i jiných sociálních služeb a to zejména nocležen, nízkoprahových denních center, atd.

Jedním z velikých problémů potvrzených mým výzkumem je nedostatek návazných služeb,⁶⁴ které by po splnění základních podmínek a zlepšení nepříznivé sociální situace uživateli služby azylový dům, umožnily postupný návrat do majoritní společnosti a vybudování si společenského postavení odpovídajícího jeho schopnostem a možnostem.

V neposlední řadě je zde problém neexistence dostupného a zaplatitelného nájemného bydlení.

⁶⁴ Srovnej s. 39 této práce.

6. ZÁVĚR

Jak jsem uvedl již v úvodu, volbu tématu mé bakalářské práce ovlivnilo několik faktorů, jimiž byly vlastní zkušenost s problematikou bezdomovectví v průběhu pracovního působení v sociální oblasti, a to nejprve čtyři roky jako asistent v Azylovém domě sv. Pavla pro muže zde v Českých Budějovicích, a následně pak rok a půl jako vedoucí sociálního poradenství v občanském sdružení Koníček opět v Českých Budějovicích. Právě s kolegy v těchto zařízeních jsme často diskutovali, zda je v našem městě a přilehlém okolí dostatek azylových domů k naplnění skutečných potřeb uživatelů.

Byl jsem veden svou zvědavostí a vnitřní potřebou dozvědět se, zda mé vlastní domněnky vycházející právě z praktických zkušeností v dané oblasti jsou správné, zkreslené či mylné, nakolik se situace od mého odchodu z azylového domu sv. Pavla změnila, a v neposlední řadě též nově nabytými zkušenostmi při účasti na tvorbě rozvojového plánu sociálních služeb města právě v době výběru práce se jevila volba tohoto tématu ideální.

Zaměřil jsem se na zjištění, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice. Neboť považuji za důležitou srozumitelnost této práce nejen akademické obci, či odborníkům, ale i laické veřejnosti, skloubil jsem zde základní teoretické informace o azylových domech a praktické výzkumy prováděné Jihočeským krajem, městem České Budějovice i mnou samým.

Jakmile jsem začal zpracovávat prvotní myšlenky, bylo zřejmé, že odpovědí na mou otázku nebude prosté ano či ne, jak jsem původně předpokládal. S pronikáním hlouběji do tématu jsem získával více dalších proměnných majících vliv na tuto otázku. Následně jsem si uvědomil, že současné azylové domy jsou zaměřené pouze na nějakou úzkou cílovou skupinu, a to převážně muže, ženy nebo matky s dětmi. Musel jsem tedy zahrnout i další faktory mající vliv na tuto otázku, jako jsou pohlaví a rodinný stav, trvalé bydliště, státní příslušnost nebo roční období. Na tomto tématu jsem začal pracovat již před několika lety a shodou okolností na sklonku roku 2010 vydal Jihočeský kraj Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na roky 2011-2013, který mou otázku v podstatě zodpovídá, čímž se má práce stala terénním ověřením výstupů právě tohoto dokumentu.

V této práci jsem nejprve charakterizoval azylové domy a jejich účel a upřesnil i několik nejdůležitějších pojmů. Pro tyto účely jsem čerpal z různých zdrojů, z nichž nejdůležitějšími byly knihy *Bezdomovectví* od Táňy Průdkové a Přemysla Novotného⁶⁵ či *Sociologie nerovnosti a chudoby* Petra Mareše⁶⁶, které se zabývají, jak je již z názvu knihy patrné, problematikou osob bez přístřeší a se sociálním vyloučením, či několik publikací Ilji Hradeckého a autorů s ním spolupracujících např. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*⁶⁷, *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, Bezdomovci a veřejný prostor*⁶⁸, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*⁶⁹ a *Definice a typologie bezdomovství*⁷⁰. Důležité zde bylo neopomenout i patřičné legislativní dokumenty, a to Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, Vyhláška č.505/2006 Sb. (ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách) a Vyhláška č.239/2009 Sb. (ze dne 23. července 2009, kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Pokračoval jsem shrnutím výsledků výzkumů prováděných Jihočeským krajem a městem České Budějovice v rozmezí let 2004 až 2010 a stručně popsal způsob jejich provádění. Úkolem této části bylo ukázat směr, kterým se vydaly státní orgány mající za úkol mimo jiné i pomoc při vypořádávání se s problematikou bezdomovství, tedy i azylových domů. Zdroji pro tuto část práce mi byly Střednědobé plány rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 – 2010⁷¹ a 2011 – 2013⁷², Komunitní

⁶⁵ PRŮDKOVÁ, T. NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008.

⁶⁶ MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.

⁶⁷ HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁶⁸ HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor*. Zpracováno pro Evropskou observatoř bezdomovství, Praha, říjen 2006, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁶⁹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR, Praha: Grada, 2007, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/sadpubl.pdf>, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷⁰ HRADECKÝ, I., kol. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, ISBN 978-80-86451-13-8, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/dtbezdmdm.pdf>, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷¹ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷² *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), citováno 11. 3. 2011, on-line.

plán sociálních služeb České Budějovice 2004 – 2008⁷³ a Rozvojový plán sociálních služeb statutárního města České Budějovice na období 2008 – 2013⁷⁴ a jeho aktualizovaná návrhová část⁷⁵. Tyto zdroje jsem vybral, protože uvádějí nejaktuálnější a nejpřesnější informace jak o poskytovatelích, tak i výstupech pracovních skupin plánujících právě rozvoj sociálních služeb města a jeho okolí.

Poté jsem provedl vlastní výzkum v jednotlivých azylových domech spadajících do naší cílové oblasti dle registru poskytovatelů sociálních služeb⁷⁶. Proveden byl formou dotazníkového šetření mezi sociálními pracovníky a pracovníky v sociálních službách čtyř azylových domů spadajících do naší cílové oblasti. Dotazník obsahoval uzavřené, otevřené i polo-uzavřené otázky. Tuto metodiku jsem zvolil proto, že při předchozím zpracovávání tématu jsem vyzkoušel polo-strukturovaný rozhovor s použitím otevřené otázky doplněné jejími důležitými aspekty v závislosti na předmětu výzkumu. Z jeho realizace však vyplynula značná neochota či obava pracovníků podělit se o své názory. Věřil jsem tedy, že naprostá anonymita dotazníků povede k větší vstřícnosti a získání více informací vyplývajících ze zkušeností profesionálů v dané oblasti. Toto se bohužel nepotvrdilo a výsledkem šetření bylo získání dat převážně obecného charakteru. Přesto je pokládám za dostatečně relevantní k zodpovězení naší otázky. Proto jsem je v diskusi porovnal s nejaktuálnějšími výstupy Jihočeského kraje a města České Budějovice.

Závěrem tedy k naší otázce, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice. Odpovědí není jednoznačné ano či ne, jak jsem nastínil již v úvodu. Z jednotlivých šetření prováděných Jihočeským krajem, městem České Budějovice i mnou samým vyplývá, že je v současnosti akutní nedostatek azylových domů určených pro páry či rodiny s dětmi. Ostatních azylových domů, tedy pro muže, ženy nebo matky s dětmi je zatím dostatek, ale podstatné je jejich udržení a v budoucnosti i navýšení kapacity.

⁷³ *Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 - 2008*. Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, České Budějovice : [s.n.], 2004, dostupné z: http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷⁴ *Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013*. Statutární město České Budějovice : [s.n.], 2008, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/Dokumenty-Strategie.aspx>, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷⁵ *Návrhová část Rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice na roky 2009-2013 (aktualizovaná k 30. listopadu 2009)*. Statutární město České Budějovice, 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2009, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/default.aspx>, citováno 11. 3. 2011, on-line.

⁷⁶ <http://iregistr.mpsv.cz>, citováno 11. 3. 2011, on-line.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ:

Zákony a vyhlášky:

Vyhláška č. 239/2009 Sb. ze dne 23. července 2009, kterou se mění vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/vyhlaska-ze-dne-23-cervence-2009-kterou-se-meni-vyhlaska-c-5052006-sb-kterou-se-provadeji-nektera-ustanoveni-zakona-o-socialnich-sluzbach-ve-zneni-pozdejsich-predpisu-17256.html>, on-line

Vyhláška č. 505/2006 Sb. ze dne 15. listopadu 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/vyhlaska-ze-dne-15-listopadu-2006-kterou-se-provadeji-nektera-ustanoveni-zakona-o-socialnich-sluzbach-15761.html>, on-line

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, dostupné z:

https://sluzbyprevence.mpsv.cz/dok/zakon-108_2006.pdf, on-line

Stanovy Sdružení azylových domů v ČR, o. s., schválené 28. června 2007 Valnou hromadou

Literatura:

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice, Příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1996, ISBN 80-85931-15X

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-535-0

KLEIBL, J., DVOŘÁČKOVÁ, Z., HÜTTLOVÁ, E. *Stimulace pracovníků a tvorba mzdových soustav*. Praha: VŠE v Praze, 1998, ISBN 80-7079-202-7

MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999, ISBN 80-85850-61-3

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-549-0

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ P., *Bezdomovectví*. Praha: Triton, 2008, ISBN 978-807387-100-0

Elektronické zdroje:

- Azylové domy*. Charita Česká republika, 5. 10. 2004, dostupné z:
<http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=304&nDepartmentID=177&nLanguageID=1>, on-line
- Další informace*, Občanské sdružení Rybka, dostupné z: http://www.rybka-az.cz/dalsi_informace.html, on-line
- EDGAR, B., MEERT, H., *Fourth Review of Statistics on Homelessness in Europe, The ETHOS Definition of Homelessness*, FEANTSA, 2005, dostupné z:
http://www.feantsa.org/files/transnational_reports/EN_Stats_2005.pdf, on-line
- EDGAR, B., MEERT, H., *Third Review of Statistics on Homelessness in Europe, Developing an Operational Definition of Homelessness*, FEANTSA, 2004, dostupné z:
http://www.feantsa.org/files/transnational_reports/EN_StatisticsReview_2004.pdf, on-line
- FEANTSA, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s., dostupné z:
<http://azylovedomy.cz/?stranka=103&menu=36>, on-line
- GILAROVÁ, P., *Slovníček k problematice bezdomovectví*, Infoservis společnosti Člověk v tísní při České televizi, o. p. s., 13. 03. 2004, dostupné z:
<http://www.infoservis.net/art.php?id=1069232964>, on-line
- HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996, ISBN 80-902292-0-4, dostupné z:
http://www.nadeje.cz/vz/bezdomovstvi_exv.pdf, on-line
- HRADECKÝ, I., kol. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007, ISBN 978-80-86451-13-8, dostupné z: <http://www.nadeje.cz/vz/dtbezdmd.pdf>, on-line
- HRADECKÝ, I. *Profily bezdomovství v České republice: Konflikt, bezdomovci a veřejný prostor*. Zpracováno pro Evropskou observatoř bezdomovství, Praha, 2006, dostupné z: http://www.nadeje.cz/vz/kbvp_tz2006.pdf, on-line
- KOLEKTIV AUTORŮ, *Návrh udržitelného rozvoje sociálních služeb pro bezdomovce*. Projekt Strategie sociální inkluze bezdomovců v ČR, Praha: Grada, 2007, dostupné z:
<http://www.nadeje.cz/vz/sadpubl.pdf>, on-line
- Komunitní plán sociálních služeb České Budějovice 2004 - 2008*. Odbor sociálních věcí Magistrátu města České Budějovice, České Budějovice : [s.n.], 2004, dostupné z:
http://www.c-budejovice.cz/SiteCollectionDocuments/KPSS_final-0312.pdf, on-line
- Komise pro rozvoj sociálních služeb*, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s., <http://azylovedomy.cz/?stranka=103&menu=36>, on-line

Návrhová část Rozvojového plánu sociálních služeb města České Budějovice na roky 2009-2013 (aktualizovaná k 30. listopadu 2009). Statutární město České Budějovice, 1. vyd. České Budějovice : [s.n.], 2009, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/default.aspx>, on-line

RAROSP, SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s., dostupné z: <http://azylovedomy.cz/?stranka=103&menu=36>, on-line

Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: <http://www.charita.cz/article.asp?nArticleID=304&nDepartmentID=177&nLanguageID=1>, on-line

Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=fe7a02a72b09b4b9&SUBSESSION_ID=1267517699132_6, on-line

Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=ba57449588beee24&SUBSESSION_ID=1267521216911_12, on-line

Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=fb9951cdd4fe6b01&SUBSESSION_ID=1267517871022_7, on-line

Registr poskytovatelů sociálních služeb, Ministerstvo práce a sociálních věcí, dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/detail_sluzby.do?736c=60cdc42b17adaccb&SUBSESSION_ID=1267517871022_7, on-line

Rozvojový plán statutárního města České Budějovice v oblasti sociálních služeb na období 2008 – 2013. Statutární město České Budějovice : [s.n.], 2008, dostupné z: <http://rpss.c-budejovice.cz/Stranky/Dokumenty-Strategicke.aspx>, on-line

Sociální pojmy, Nezávislý informační server, 23. 1. 2005, dostupné z: <http://www.bruntal.net/2005012303-socialni-pojmy>, on-line

SDRUŽENÍ AZYLOVÝCH DOMŮ V ČR, o.s., dostupné z: <http://azylovedomy.cz>, on-line

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), on-line

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), on-line

SEZNAM PŘÍLOH

Definice bezdomovce podle Matouška

Obrázek 1 Domény bezdomovství a vyloučení z bydlení

Tabulka 1 Sedm teoretických domén bezdomovství

Tabulka 2 Seznam poskytovatelů a pokrytí Jihočeského kraje

Obrázek 2 Poskytovatelé sociálních služeb v Jihočeském kraji

Tabulka 3 Složení skupiny

Tabulka 4 Složení pracovní skupiny pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci

Dotazník

Tabulka 5 V jakém Azylovém zařízení pracujete?

Tabulka 6 Komu službu azylový dům vaše zařízení poskytuje?

Tabulka 7 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv pohlaví žadatele?

Tabulka 8 Jaká je doba poskytování služby azylového domu ve vašem zařízení?

Tabulka 9 Má doba poskytování služby vliv na vytíženost vašeho zařízení?

Tabulka 10 Liší se vytíženost vašeho zařízení s ohledem na roční období?

Tabulka 11 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv státní příslušnost žadatelů?

Tabulka 12 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv trvalé bydliště žadatelů?

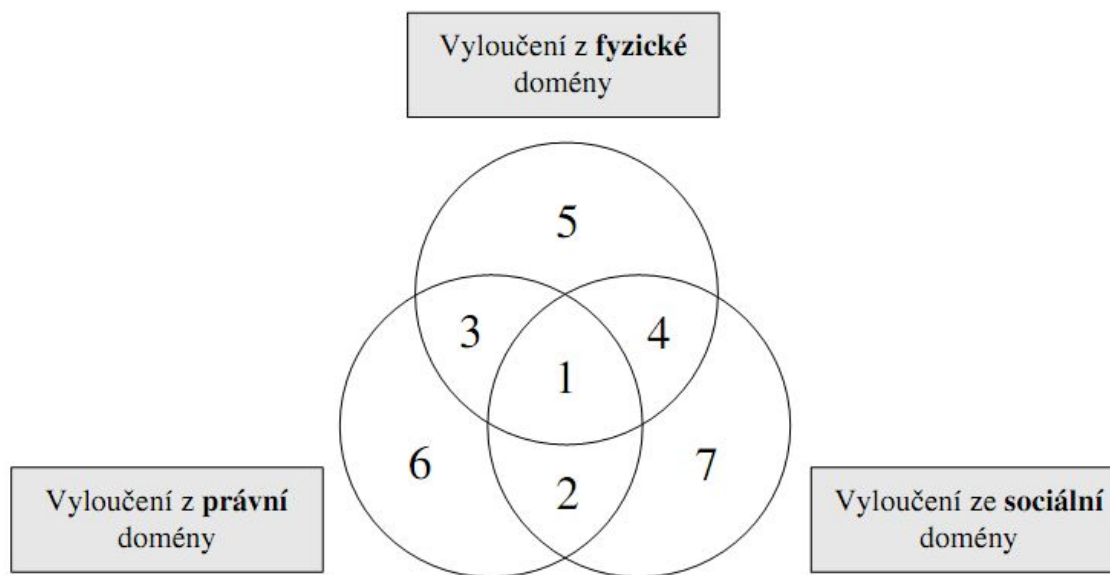
Tabulka 13 Ovlivňuje vaši odpověď na otázku, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice ještě něco?

Definice bezdomovce podle Matouška

***Bezdomovci** homeless people Lidé žijící bez stálého bydlení a obvykle i bez stálého zaměstnání, odříznuti od zdrojů, které jsou běžně dostupné jiným občanům (včetně systému sociální podpory). Nejširší v Evropě užívaná definice zahrnuje mezi **b.** vedle osob bez střechy nad hlavou i osoby žijící v nedůstojných podmínkách, v ústavech a sociálních zařízeních, osoby, které nemají vlastní bydlení, a osoby, jimž hrozí ztráta bydlení (protože kupř. neplatí nájem). V zemích Evropské unie i u nás je bezdomovectví buď následkem rozpadu rodiny (který je zase následkem nezaměstnanosti, alkoholismu, duševní poruchy, somatické nemoci, ale také „pouhého“ konfliktu potřeb manželů), nebo nezvládnutím přechodu z institučního prostředí (dětské domovy, výchovné ústavy, věznice) do prostředí neústavního. **B.** se soustřeďují ve větších městech, kde mají lepší podmínky k přežití (ubytovny, charitativní organizace poskytující stravu, nádraží, teplovodní šachty, ventilace metra apod. jako možná přístřeší v zimě). Vytvářejí si vlastní pouliční kulturu. Proti jiným občanům jsou **b.** několikanásobně znevýhodnění: obtížně hledají zaměstnání a zaměstnatelé mohou zneužívat jejich situace (neuzavírají s nimi pracovní smlouvy, dávají jim minimální plat), obtížně komunikují s jakýmkoliv orgány státu, mnozí nemají osobní doklady, které jim buď byly odcizeny, nebo jich ani nenabyli), běžná zdravotní péče je pro ně obtížně dostupná, protože neplatí zdravotní pojištění (ale jejich životní způsob je činí velmi zranitelnými v době nemoci a nepříznivého počasí) jsou obětmi šikanování ze strany policie. Protože se k nim společnost u nás chová nevděčně až nepřátelsky, mají i oni nevděčný až nepřátelský postoj k ní a také k sobě navzájem. Jistá podskupina **b.** ještě usiluje o společenskou integraci, větší část tvoří podskupinu tzv. dobrovolných **b.**, kteří na jinou formu života již rezignovali - jejich ambice jsou nesouměřitelné s cíli lidí žijících ve většinovém proudu společnosti, tito **b.** si především chtějí opatřit jídlo, teplo, případně přístřeší. Česká legislativa označuje jako bezdomovství stav lidí bez státní příslušnosti. Osoby bez přístřeší de iure v ČR neexistují, protože každý občan musí mít v dokladech napsané trvalé bydliště. Přesto se v ČR běžně používá termín **b.** ve shora uvedeném významu.⁷⁷*

⁷⁷ MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003, s. 34-35.

Obrázek 1 Domény bezdomovství a vyloučení z bydlení⁷⁸

⁷⁸ EDGAR, B., MEERT, H., *Third Review of Statistics on Homelessness in Europe, Developing an Operational Definition of Homelessness*, FEANTSA, 2004, dostupné z: http://www.feantsa.org/files/transnational_reports/EN_StatisticsReview_2004.pdf, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Tabulka 1 Sedm teoretických domén bezdomovství⁷⁹

Č. Typologie	Koncepční kategorie	Fyzická doména	Právní doména	Sociální doména
1.	Bez střechy	Žádné obydlí (střecha)	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
2.	Bez domova	Má místo k bydlení, vhodné k obývání	Žádný právní nárok na užívání prostoru (vlastnictví, užívací právo)	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
3.	Nejisté a nevyhovující bydlení	Má místo k bydlení (nejisté a/nebo nevhodné k obývání)	Žádná jistota užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
4.	Nevyhovující bydlení a sociální izolace v legálně obývaném obydlí	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy
5.	Nevyhovující bydlení (jisté užívací právo)	Nevyhovující bydlení (nezpůsobilé k obývání)	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Má prostor pro sociální vztahy
6.	Nejisté bydlení (vhodné k obývání)	Má místo k bydlení	Žádná jistota užívacího práva, ztráta vlastnictví	Má prostor pro sociální vztahy
7.	Sociální izolace v kontextu jistého a vhodného bydlení	Má místo k bydlení	Má právní nárok a/nebo jistotu užívacího práva	Žádný soukromý a bezpečný osobní prostor pro sociální vztahy

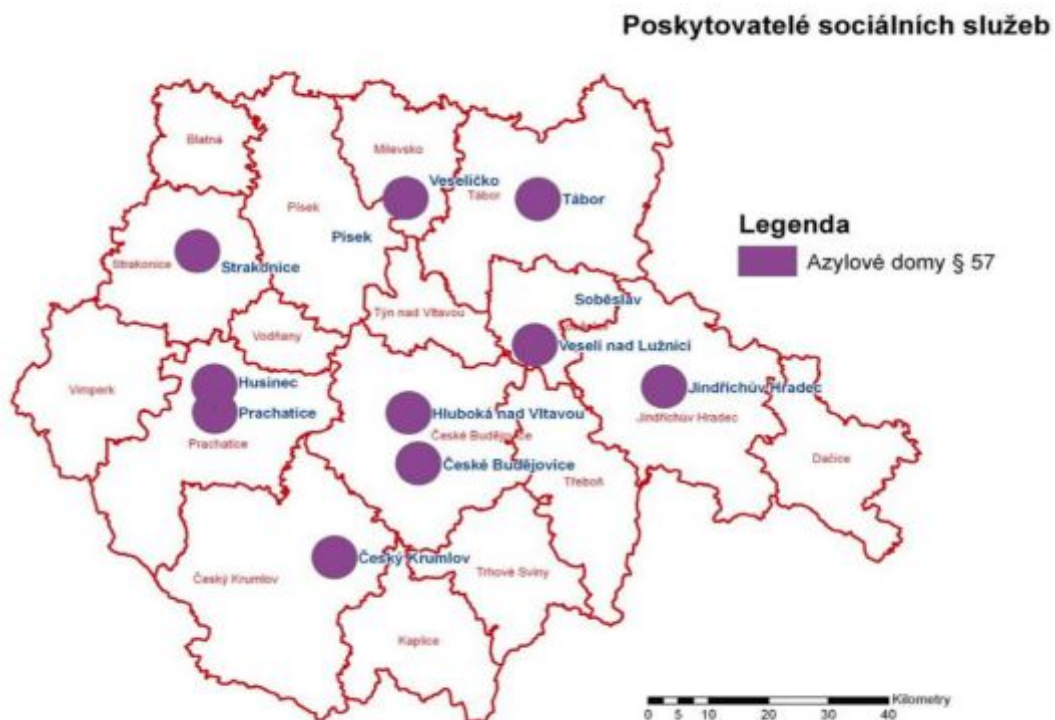
⁷⁹ EDGAR, B., MEERT, H., *Fourth Review of Statistics on Homelessness in Europe, The ETHOS Definition of Homelessness*, FEANTSA, 2005, http://www.feantsa.org/files/transnational_reports/EN_Stats_2005.pdf, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Tabulka 2 Seznam poskytovatelů a pokrytí Jihočeského kraje⁸⁰

Název organizace	Počet lůžek	Sídlo poskytovatele
Farní charita Prachatice	13	Prachatice
Farní charita Veselíčko	8	Veselíčko
G-centrum Tábor, sociální služby a domov důchodců	59	Tábor
Jeslová a azylová zařízení České Budějovice, příspěvková organizace Filia - Nerudova ul. Žerotínova, ČB	49	České Budějovice
Jihočeská Růže	není zjištěno	Kostelec
Město Český Krumlov	20	Český Krumlov
Městský ústav sociálních služeb Strakonice	35	Strakonice
Občanské sdružení Rybka	není zjištěno	Husinec
TEP, centrum soc. služeb Veselí nad Lužnicí	10	Veselí nad Lužnicí
Městská charita Č. Budějovice, B. Němcové Azylový dům, Riegrova ul.	42	České Budějovice
Město Jindřichův Hradec, Domov pro matky s dětmi	není zjištěno	Políkno

⁸⁰ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 114, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Obrázek 2 Poskytovatelé sociálních služeb v Jihočeském kraji⁸¹

⁸¹ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 115, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Tabulka 3 Složení skupiny⁸²

Jméno	Pracovní pozice	Organizace
Ambrož Alois, Mgr.	manažer pracovní skupiny, zástupce poskytovatele	Městská charita České Budějovice
Říha Zdeněk	metodik	Komunitní plánování, o.p.s.
Tlapák Roman, Mgr.	garant za zadavatele	Krajský úřad Jihočeského kraje
Kovárnová Šárka, Mgr.	zástupce zadavatele	Magistrát města České Budějovice
Kostohryz David, Mgr.	zástupce zadavatele	Magistrát města České Budějovice
Kučerová Martina, Ing.	zástupce poskytovatele	G-Project, s.r.o.
Veselá Michaela	zástupce poskytovatele	Charita Prachatice
Medlínová Olga	zástupce poskytovatele	Oblastní charita Strakonice
Linha Jindřich	zástupce poskytovatele	Charita Písek
Polesný Michal	zástupce uživatele	CKP Ústí nad Labem
Francel Lubomír, Mgr.	zástupce uživatele	zástupce odborových svazů

⁸² *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2008 - 2010.* Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2007, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 55, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Tabulka 4 Složení pracovní skupiny pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci⁸³

Jméno člena	Pozice v pracovní skupině	Zaměstnavatel
Václav Kučera	manažer PS pro osoby v akutně nepříznivé sociální situaci	Městská charita České Budějovice
Zdeněk Říha	metodik PSS	Koníček, o.s.
Mgr. Bohumila Vančurová, CSc.	garant za zadavatele JČK	KÚ Jihočeského kraje
Mgr. Šárka Kovárnová	členka/zástupce zadavatele	Magistrát města Č. Budějovice
Ing. Jiří Čermák	člen/zástupce zadavatele	Městský úřad Český Krumlov
Ing. Jan Palaugari	člen/zástupce zadavatele	Městský úřad Jindřichův Hradec
Bc. Jaroslava Víznerová	členka/zástupce zadavatele	Městský úřad Vodňany
Bc. František Kaiseršot	člen/zástupce poskytovatele	Městská charita České Budějovice
Mgr. Michaela Veselá	členka/zástupce poskytovatele	Farní charita Prachatice
Ing. Petr Hladík	člen/zástupce poskytovatele	Naděje, o.s. Písek
Bc. Lenka Daňhová	členka/zástupce poskytovatele	Jihočeská rozvojová, o.p.s.
Mgr. Markéta Kvasničková, DiS.	členka/zástupce poskytovatele	Arkáda Písek
Mgr. Šárka Uhlíková	členka/zástupce poskytovatele	Arkáda Písek
Marie Sádlová	členka/zástupce poskytovatele	Farní charita Veselíčko
František Čarný	člen/zástupce uživatele	-
Mgr. Ruslan Zassiedko	člen/zástupce uživatele	-

⁸³ *Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na roky 2011 - 2013*. Jihočeský kraj, České Budějovice : [s.n.], 2010, dostupné z: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1225&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1225&par[lang]=CS), s. 74, citováno 11. 3. 2011, on-line.

Dotazník⁸⁴

Jmenuji se Petr Pábl, studuji kombinovanou formou Bakalářský studijní program Sociální péče, obor Sociální a charitní práce na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a obracím se na Vás s prosbou o vyplnění jednoduchého dotazníku. Tyto dotazníky jsou součástí mé bakalářské práce a slouží ke zmapování názorů a postojů souvisejících s otázkou zda je na území obce s rozšířenou působností České Budějovice dostatek azylových domů. Tyto dotazníky jsou zcela anonymní

*U každé otázky **ZAKROUŽKujte** prosím vždy jednu odpověď, která je pro Vás charakteristická nebo která nejlépe vyjadřuje Váš názor či postoj, do volného pole můžete uvést vlastní postřehy k dané otázce.*

1. V jakém Azylovém zařízení pracujete?

- 1) Dům sv. Pavla
- 2) Azylový dům Žerotínova ul.
- 3) Azylový dům Filia
- 4) Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci

2. Komu službu azylový dům vaše zařízení poskytuje?

- 1) Ženám
- 2) Matkám s dětmi
- 3) Mužům
- 4) Manželským či partnerským párům
- 5) Rodinám s dětmi

.....
.....

3. Má na přijetí do vašeho zařízení vliv pohlaví žadatele?

- 1) NE
 - 1) ANO, jaký:
-
.....

4. Jaká je doba poskytování služby azylového domu ve vašem zařízení?

.....
.....

5. Má doba poskytování služby vliv na vytíženost vašeho zařízení?

- 1) NE
 - 2) ANO, jaký:
-
.....
.....

⁸⁴ Zdroj vlastní výzkum.

Tabulka 5 V jakém Azylovém zařízení pracujete?⁸⁵

Dům sv. Pavla	7
Azylový dům Žerotínova ul.	6
Azylový dům Filia	5
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	4

Tabulka 6 Komu službu azylový dům vaše zařízení poskytuje?⁸⁶

	Dům sv. Pavla	Azylový dům Žerotínova ul.	Azylový dům Filia	Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci
Ženám	0	6	0	0
Matkám s dětmi	0	0	5	4
Mužům	7	0	0	0
Manželským či partnerským pářům	0	0	0	0
Rodinám s dětmi	0	0	0	0

Tabulka 7 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv pohlaví žadatele?⁸⁷

	NE	ANO, Jaký
Dům sv. Pavla	0	7 – cílová skupina muži
Azylový dům Žerotínova ul.	0	6 - cílová skupina ženy
Azylový dům Filia	0	5 - cílová skupina Matky s dětmi
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	0	4 - cílová skupina Matky s dětmi

⁸⁵ Zdroj vlastní výzkum.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ Tamtéž.

Tabulka 8 Jaká je doba poskytování služby azylového domu ve vašem zařízení?⁸⁸

	14 – 365 dní	24h denně max. 1 rok	Max. 1 rok
Dům sv. Pavla	7	0	0
Azylový dům Žerotínova ul.	0	6	0
Azylový dům Filia	0	0	5
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	0	0	4

Tabulka 9 Má doba poskytování služby vliv na vytíženost vašeho zařízení?⁸⁹

	NE	ANO, jaký
Dům sv. Pavla	0	7- Kapacitně
Azylový dům Žerotínova ul.	6	0
Azylový dům Filia	5	0
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	4	0

Tabulka 10 Liší se vytíženost vašeho zařízení s ohledem na roční období?⁹⁰

	NE	ANO, jaký
Dům sv. Pavla	0	7 - V zimě víc
Azylový dům Žerotínova ul.	6	0
Azylový dům Filia	5	0
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	4	0

⁸⁸ Zdroj vlastní výzkum.

⁸⁹ Tamtéž.

⁹⁰ Tamtéž.

Tabulka 11 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv státní příslušnost žadatelů?⁹¹

	NE	ANO, jaký
Dům sv. Pavla	7	0
Azylový dům Žerotínova ul.	6	0
Azylový dům Filia	5	0
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	4	0

Tabulka 12 Má na přijetí do vašeho zařízení vliv trvalé bydliště žadatelů?⁹²

	NE	ANO, jaký
Dům sv. Pavla	7	0
Azylový dům Žerotínova ul.	6	0
Azylový dům Filia	5	0
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	4	0

Tabulka 13 Ovlivňuje vaši odpověď na otázku, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice ještě něco?⁹³

	NE	ANO, co
Dům sv. Pavla	7	0
Azylový dům Žerotínova ul.	6	0
Azylový dům Filia	4	1 - celkový počet lidí bez přístřeší
Krizové centrum pro matku a dítě v Kostelci	2	1 - nedostatek dostupného a soukromého bydlení zajištěných obcí či krajem 1 - AD dostatek, ale nedostatek následných ubytovacích zařízení

⁹¹ Zdroj vlastní výzkum.

⁹² Tamtéž.

⁹³ Tamtéž.

ABSTRAKT

PÁBL, P. *Azylové domy a jejich dostatek na území obce s rozšířenou působností České Budějovice* České Budějovice 2011. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Veber, Th.D.

Klíčová slova: azyl, azylový dům, bezdomovectví, bezdomovec, sociální péče, poskytovatelé, střednědobý plán rozvoje sociálních služeb, komunitní plán sociálních služeb, rozvojový plán sociálních služeb

Práce nejprve charakterizuje azylovou péči obecně a specifikuje jednotlivá azylová zařízení v cílové oblasti. Dále pak shrnuje výsledky vycházející z šetření provedených Jihočeským krajem, Statutárním městem České Budějovice a výsledky vlastního dotazníkového šetření provedeného mezi pracovníky vybraných azylových domů. Následuje diskuse a v závěru je na základě porovnání výsledků jednotlivých šetření a vlastních zkušeností s danou problematikou, zodpovězena otázka, zda je dostatek azylových domů na území obce s rozšířenou působností České Budějovice.

ABSTRACT

Shelters and it`s sufficiency in the České Budějovice district

Key words: asylum, shelter, homelessness, homeless, social care providers, medium-term plan of social services developments, community social services plan, development plan of social services

The work first describes asylum care in general and specifies the individual asylum facilities in the target area. Furthermore, it summarizes the results based on surveys carried by South Bohemian region, statutory capital of the České Budějovice and results of a survey conducted among employees of selected shelters. The following discussion and the conclusion is based on comparing the results of investigations and my own experience with the topic, the question of whether there are enough shelters in České Budějovice district.